

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Dispvtatio XV. De Relatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Dices: punctum non est aliquid completum, sed incompletum, quamvis non includatur in linea ut pars, sed ut conditio necessaria ad copulandas partes: ergo quamvis linea non includatur in superficie, nisi ut aliquid copulans suas partes, tamen erit quid incompletum non secus ac punctum.

Probabile est lineam & superficiem non esse entia completa.

Respondeo, propter hanc posse probabilissime defendi oppositum conclusionem, nempe lineam & superficiem non esse veras species & completas quantitatis ut sic, que est ens completum. Negatur tamen consequentia, & disposita est, quod punctum habeat tantum rationem termini copulantis, & propterea indirecte tantum habet reduci ad prae dicamentum istius rei, cuius partes copulare debet. Linea vero, & superficies prae ter rationem termini copulantis, quem habent ut sunt indiuisibilis, habent diuisibilitatem quantitativam, ratione cuius ut tales sunt entia completa per se quanta, licet, ut indiuisibilis, sint entia incompleta.

83. Obiectus primò: una species non includitur essentialiter in alia specie sibi opposita: sed linea includitur essentialiter in superficie, & utraque in corpore: ergo non sunt diversæ species.

Respondeo distinguendo maiorem: essentialiter, id est tanquam pars essentialis, transeat; quamvis hoc ipsum non sit certum, quia multi non adeo improbabiliter tenent mixtum constitutum intrinsece & essentialiter ex elementis, que tamen distinguuntur specie ab illo, & opponuntur ipsi: essentialiter, id est tanquam aliquid ex natura sui requisitum ut sit, nego maiorem, & similiter distinguo minorem.

Obiectus secundò: duæ superficies sunt penetrabiles, & idem est de duabus lineis: ergo non sunt quantitates. Respondeo distinguendo antecedens: si applicenter quatenus diuisibilis, nego: si quatenus indiuisibilis, concedo antecedens, & distinguo etiam consequens: quatenus sunt indiuisibilis, concedo; quatenus diuisibilis, nego.

Quares utrum corpus, superficies, & linea sint species infimæ vel subalterne. Respondeo cum communissima scientia, esse infimas, quia non habent sub se alias species. corpus sunt species infimæ.

Dices: linea curva & recta distinguuntur species, sicut & superficies concava & plana. Respondeo negando antecedens, quia differunt tantum accidentaliter sicut homo albus & homo niger: eadem enim linea quæ est curva, potest esse recta, & è contra.

QVÆSTIO VLTIMA

De proprietatibus Quantitatis.

Prima proprietas: 84. Prima est non habere contrarium, & hæc communis est ipsi cum substantia, & patet quia nulla est forma, per quam expellatur quantitas à suo subiecto: ergo non habet contrarium propriæ loquendo. Probatur consequentia, quia contraria propriæ loquendo nata sunt le inuicem expellere ab eodem subiecto in hæsionis.

Secunda proprietas: etiam communis ipsi cum substantia, est non suscipere magis & minus: hæc enim possit extendi, & diminui quoad extensionem, non tamen potest intendi aut remitti, sicut potest calor: neque enim sicut aqua dicitur esse magis & minus calida, ita homo dicitur esse magis aut minus quantus, saltem quoad intensionem. Dices: sicut ex eo quod plures gradus coloris essent in eodem subiecto, diceretur istud subiectum magis & intensius calidum: quare ex eo quod essent plures partes quantitatis in eodem subiecto non diceretur magis quantum quoad intensionem?

Respondeo, quia tunc subiectum dicitur habere intensiorem formam, quando potest perfectiore intensiue effectum producere, aut quando forma communicat ipsi perfectiorem intensiue effectum formalem. Sed ex eo quod quantitas maior, seu plurim partium sit in subiecto, neque subiectum potest perfectiorem effectum intensiue producere, ut patet, neque recipit effectum formalem perfectiorem intensiue, non enim recipit alium effectum quam impenetrabilitatem, aut extensionem partium in ordine ad locum, sed tandem omnino impenetrabilitatem haberet a duabus partibus quam haberet a centum: ergo

quoad impenetrabilitatem non reciperet perfectiore effectum intensiue. Extensio autem maior in ordine ad locum non est perfectior effectus intensiue, sed extensiue, ut patet.

Tertia proprietas est esse aequalis vel inæqualis, & hanc dicit Philosophus maxime propriam, quia omni & soli prietas esse conuenit. Debet autem intelligi de qualitate & inæqualitate in rigore, quam scilicet habent res in extensione partium impenetrabilium; alias vñus calor dicitur aequalis alteri, & vñus Angelus dicitur inæqualis in perfectione alteri Angelo.

Quarta proprietas est habere positionem partium in ordine ad locum: quod deber intelli de aptitudine, quam habet quantitas ad occupandum locum circumscriptum.

Quinta est esse mensuram, hoc est aptum ad certificandum de magnitudine molis aliquid.

Sexta est esse diuisibile in partes impenetrabiles.

Præter quas forte sunt aliae proprietates, ut rarum & densum, alperum & lene: quamvis enim Philosophus non fecerit mentionem de illis, non propterea sequitur quod non sint, quia non voluit omnes eius proprietates numerare.

DISPUTATIO XV.

DE RELATIONE.

EQVOR hic ordinem Philosophi, qui prius tractare voluit de Relatione, quam de Qualitate, quod in præcedentibus multa dixerit, ad quorum notitiam valde conduceret tractatus de Relatione.

QVÆSTIO I.

Quid sit Relatio Prædicamentalis huius Prædicamenti, & de variis Relationum divisionibus

1. Relatio & Correlativa sunt quæ referuntur & ordinatur ad aliud, & Correlativa sunt quæ ad se inuicem referuntur, & ordinantur, ut Pater & Filius, duo similia inter se: illud vero, quo mediante formaliter relatiuum refertur, est relatio. Quia vero quædam sunt quæ necessariò & ex natura sua ita referuntur ad aliud, ut non possint esse quin referantur & ordinantur, quia habent necessariam connexiōnem cum sua relatione, ut scientia refertur ad obiectum, potentia ad actum, creatura ad creatorē, & quædam vero referuntur accidentaliter tantum, ita scilicet ut possint non referri, ut Petrus referri per modum causæ ad Paulum & per modum similis ad Ioannem: Hinc relatio ut sic, potest diuidi in relationem identificatam realiter suo fundamento, & in relationem distinctam realiter à suo fundamento.

Rursum quia ex relationibus distinctis realiter à fundamento quædam sunt, quæ necessariò surgunt posito fundamento & termino, & aliquo alio priori ad ipsas relationes, quod non sit actio productiva eorum, ut est similitudo duorum alborum, & aequalitas duorum quantorum; quædam vero alia, quæ non necessariò sic oriuntur, ut est via materia ad formam; propterea relatio separabilis à fundamento potest diuidi in relationem intrinsecas aduenientem, & extrinsecas aduenientem intelligentio per relationem intrinsecas aduenientem, illam quæ licet accidentalis sit fundamento, necessariò tamen sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiva eius: & per relationem intrinsecas aduenientem illam, quæ accidentalis etiam est fundamento, sed non tam necessariò sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiva eius. Neque in hoc est aliqua difficultas præter illam, quæ est, utrū dentur huiusmodi relationes extrinsecas aduenientes, de quo postea.

2. Nota secundò, relationes communiter diuidi in transendentiales, & prædicamentales. In explicacione autem membrorum huius divisionis mire differentiuntur auctores. Caietanus, quem sequitur Fonseca, Combris, & Masius, dicit transendentiales esse, quæ respicit dicamentum talis.

terminum non pure tanquam terminum, sed potius tanquam causam vel receptuam, vel effectuam, vel alio modo, sicut actus vitalis respicit obiectum, tanquam causam formalem, sicut extrinsecam; potentia vitalis actum Relatio vero prædicamentalis secundum ipsum est quæ respicit terminum pure sub ratione termini absque dependentia ullius causalitatis, ut similitudo.

Sed haec explicatio non placet, quia terminus similitudinis est tam bene causa formalis specificans ipsum, quæ actus est causa formalis relationis transcendentalis, quam dicit potentia vitalis, verbi gratia intellectus ad intellectionem: ergo si relatio respiciens aliud tanquam causam formalem, sicut potentia vitalis respicit actum, sit transcendentalis, similitudo, & idem est de quocumque respectu, erit transcendentalis. Præterea relatio filij ad patrem, quam admittunt huius. Authoræ esse prædicamentalem, & non transcendentalis, respicit terminum suum, scilicet patrem ut causam, ergo non sufficienter distinguitur transcendentalis relatio a prædicamentali per hoc, quod respiciat terminum, ut causam.

Dices cum Ponæa, quod relatio filij non respiciat terminum ut causam filium per relationem paternitatis. Contra, nec potentia, aut actus vitalis respiciunt obiectum, ut causans ipsa per aliquam relationem, quia secundum aduersarios maxime, obiectum non dicit relationem ad potentiam, aut actum.

3. Suarez disp. 47. Mer. sect. 4. dicit respicere non pure terminum, per quod distinguitur transcendentalis a prædicamentali, & est ita referens subiectum ad terminum, ut aliquid aliud faciat aut exercet circa ipsum. Sic potentia ita referatur ad actum, ut nata sit ipsum producere; & actus ita referatur ad obiectum, ut natus sit ipsum representare; & denique ita unio respicit terminum, ut coniungat suum subiectum cum ipso.

Sed contra, quia similitudo etiam, quæ est relatio prædicamentalis, ita refert ad terminum, ut etiam suo modo coniungat suum subiectum cum illo, scilicet similitudinaria.

Confirmatur, quia actus amoris nihil facit circa obiectum, quam determinare potentiam formaliter ad illud amandum: sed similitudo similiter determinat suum subiectum ad esse simile termino: ergo utrumque & que pure respicit terminum.

Deinde supponit falsum, unionem & actionem esse respectum transcendentalis. Præterea ex hac explicacione non colligitur cur relatio transcendentalis non pertinet ad prædicamentum aliquod particulare.

4. Alij dicit, ut Averroë, transcendentalis esse, quæ est de essentia rei relata; prædicamentalem, quæ non est. Sed contra, quia relatio, quam dicit materia ad formam, non est de essentia eius; nec relatio intellectus ad intellectum est de essentia intellectus; & tamen secundum omnes sunt transcendentales: ergo. Probatur major ex principio sèpè posito, quod respectus non possit esse de essentia absoluta.

Arriga dicit relationem transcendentalem esse illam, quæ est ita de essentia subiecti, ut sit ipsi adæquate identificata; prædicamentalem vero, quæ non est adæquate identificata: colligi autem potest ex ipsius doctrina an sit adæquate identificata, aut non, ex eo quod fundamentum possit esse sine illa, aut non possit: si potest, non erit adæquate identificata si non potest, erit.

Hæc doctrina in primis supponit quod relatio prædicamentalis non sit distincta realiter ab extremis simili sumptis, & enim esset sic distincta, nec adæquate nec inadæquate, identificarentur fundamento, ut patet. Deinde secundum hanc sententiam actio non esset prædicamentalis, quia non esset adæquate identificata fundamento, quod tamen est falsum, cum sit relatio de prædicamento actionis.

5. Itaque existimo relationem transcendentalem esse eam, quæ idificatur realiter rei relata per ipsam; & prædicamentalem esse, quæ rei relata non identificatur: quare diuisio relationis in transcendentalem, & prædicamentalem coincidit cum illa prima, quam posui. Probatur hoc

tum ex reictione aliarum explicationum, tum quia per hoc sufficienter distinguntur inter se: tum etiam quia, ex hoc patet cur relationes transcendentales non ponuntur in eodem prædicamento cum prædicamentis, nec in aliquo determinato prædicamento; nam quia identificantur realiter suis fundamentis, debent reduci ad prædicamenta suorum fundamentorum, & non ponni in aliquo alio: & hinc etiam congruentissime vocantur transcendentales, quia se habeant non ponuntur in aliquo prædicamento determinato, sed quædam ponuntur in prædicamento substantiæ, quædam ponuntur in prædicamento quantitatis, quædam in ceteris.

Dices: hinc sequeretur quod omnis relatio non identificata fundamento, debet esse prædicamentalis, & consequenter de prædicamento Ad aliquid: sed hoc est contra nos, quia relationes extrinsecus aduenientes non identificantur suis fundamentis, & tamen non pertinent ad prædicamentum illud.

Respondeo distinguendo sequelam: prædicamentalis, prout prædicamentalis opponitur transcendentali conce-
do: prout caput pro relatione tertij pædicamenti, nego sequelam. Itaque relatio prædicamentalis caput dupli-
citer, primo pro omni relatione, quæ non est transcen-
dentalis, & in hoc sensu comprehendit relationes tam in-
trinsicas quæ in extrinsecus aduenientes. Alio modo pro
relatione pertinente ad tertium prædicamentum, & sic non comprehendit relationes extrinsecus aduenientes.

Relatio
prædicamen-
talis
caput du-
pliciter.

6. *Alia divisio* Relationis est in relationes secundum dicere, & relationes secundum esse. Et in his etiam membris di-
videntibus varijs modis dicendi. Sed breviter nobis di-
cendum est, vel per relationem secundum dici intelligi, quæ
referuntur ad aliud per respectum rationis, aut denominacionem extrinsecam, & non per aliud reale intrinsecum, ut Deus referatur ad creaturas, & per relationem secunda-
dum esse, intelligi, quæ referuntur per aliud reale in-
trinsicum: vel certe per relationem secundum dici intelligi illa, quæ referuntur relatione transcendentali, & per rela-
tionem secundum esse intelligi, quæ referuntur relatione prædicamentali. Ideo autem relationes transcendentaliter
dicerentur relationes secundum dici, quia non per aliud
realiter distinctum referuntur, relationes vero prædicamenta-
lia dicerentur secundum esse, quia per aliud reale distinctum referuntur. Vel denique per relationes secundum dici intelligi possunt illa, quæ licet sint absoluta, expli-
cantur tamen per modum relationum, ut sicut potentia, pars, habitat, & similia: & per relationes secundum esse intelliguntur, quæ vere sunt relationes. In quibus omnibus
acceptacioni us non potest esse nisi quæstio de nomine:
& quia non codem modo omnes authoræ has relationes
explicant, ut videtur talis quæstio, semper conuenienter
est in acceptione nominis, quoties de re ipsa discurrere
placuerit.

His suppositis modo in dagandum restat, quid sit relatio prædicamentalis pertinens ad hoc tertium prædicamentum, quod communiter vocatur *Ad aliquid*. Philosophus rejecta verei definitione, nimirum hac: *Relatina dicuntur quæ co ipso quod sunt, aliorum esse dicuntur*, quia conuenienter omnibus accidentibus sunt enim entis entia, hoc est ex natura sua ordinata ad distinctum substantiam, & ad inherendum ipsi, statu propriam definitionem, *Relatina sunt, quorum totum esse est ad aliud se habere*, quæ definitio est bona, si explicetur ita ut habeat eundem sensum cum illa, quam sequenti conclusione subiicio.

Definitio
relationis
prædicamen-
talis
signata &
philoso-
pho.

CONCLVSI. O.

7. Bene definitur *Relatio prædicamentalis de prædicamento*. Ad aliquid esse accidentis reale intrinsecus adueniens: cuius totum esse est ad aliud se habere, id est cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius realiter distincti ad aliud realiter distinctum.

Quid est
Relatio de
prædicamen-
to ad
aliquid

Probatur, quia omni & soli conuenit, & sufficientissime declarat naturam Relationis huius prædicamenti, ut distinguitur ab omnibus aliis, quæ non sunt huius prædicamenti, ut patet ex eius explicatione. Dicitur *Accidens ad excludendas omnes relationes substantiales, ut sunt* *relatio*

relationes diuinæ, & omnes illæ, quæ identificantur substantiæ realiter; quia tales, cum non sint aptæ natæ inherere, non sunt accidentia prædicamentia, licet possint esse accidentia, id est extra essentiam rei, cui coenunt. Dicitur *reale* ad excludendas relationes relationis, quæ non collocantur in prædicamentis. Dicitur *intrinsicus adueniens* ad excluēdas relationes extrinsecus aduenientes, de quibus alias. Dicitur *cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius ad aliud*, ut excludatur accidentia realia absoluta, & ut significetur quod non possunt existere, quin actualiter ordinent unum ad aliud, aut quod non habeat aliud munus quam actualiter ordinare unum ad aliud; sicut similitudo non habet aliud munus quam facere aliquid actu simile alteri. Dicitur *alicius realiter distincti*, ut excludantur relationes transcendentales, quæ identificantur realiter suis fundamentis.

8. *Dices* has relationes fuisse exclusas per particulam *Accidens*, nam relationes transcendentales, quas dicunt substantia quæcumque ad alias res, non possunt esse accidentia: ergo super ceteræ ponitur hæc particula.

R. sppondeo non omnes relationes transcendentales fuisse exclusas per particulam *accidens*, sed illæ, quæ identificantur substantiis, præter quas dantur alias transcendentales in accidentibus quæ sunt accidentia: quare ut omnes omnino excluderentur, addenda erat hæc particula; immo Philosophus ipse voluit eam significare hic, dum dixit totum esse relationis esse ad aliud: per quod intellexit totum esse reale; quo sensu non est verum, quod totum esse vilius relationis transcendentalis identificata vili rei absolute, sit ad aliud, nam cum identificetur rei absolute, facit unam rem cum ipsa, quæ res cum includat, duo, absolute scilicet, & respectuum, non potest habere totum suum esse ad aliud, sicut nec habet totum suum esse ad se.

9. *Si queras*, vnde colligimus, quod Philosophus voluerit excludere relationes extrinsecus aduenientes (sunt enim aliquæ huiusmodi, quæ non sunt relationes transcendentales) ab hoc prædicamento.

R. sppondeo ex duobus capitibus id colligi: *primo*, quia, ut postea docebimus, huiusmodi relationes ponuntur in aliis prædicamentis: *secundo*, quia ipse dixit, ad relationes à se definitas non dari per se motum, hoc est non produci eas per actionem ad se immediate terminatam, sed eas sequi ad productionem alicuius alterius: sed hoc non est verum de relationibus extrinsecus aduenientibus, quia multæ ex illis per actionem ad se immediate terminatam producuntur, ut unio materiae cum forma, vbi intrinsicum &c. ergo non voluit eas comprehendendi sub sua definitione, & consequenter voluit eas excludere.

10. *Obicies* contra illud, quod totum esse relationis sit ad aliud se habere: *relatio intrinsicus adueniens* est *accidens*, ergo totum eius esse non est ad aliud se habere. Probatur consequentia, quia accidentis esse est inesse subiecto: & quidem hoc est maxime verum de accidente respectivo, quod nullo modo potest esse absque subiecto.

Confirmanatur: quia relatio includit essentialiter illam formalitatem, quam dicit *accidens* ut sic: sed illa formalitas non est aliud, ut patet: ergo totum esse accidentis non est ad aliud.

R. sppondeo distinguendo consequens: totum esse particulare ipsum non est ad aliud se habere, id est nihil facit circa suum subiectum, quam ordinare ipsum ad alterum, nego: ita ut non sit natum inesse subiecto, concedo consequentiam: & per hoc patet ad probationem consequentia.

Ad confirmationem distinguo etiam consequens: totum esse particulare, quatenus distinguitur à ceteris accidentibus, nego: totum esse quatenus cum illis conuenit, concedo: sed hoc non impedit bonitatem definitionis præmissæ.

Q. V A S T I O. II.
Quoniam requiruntur, ut resultet relatio prædicamentalis intrinsicus adueniens.

11. *H*oc brenneri subiungam aliquam, quæ ad cognoscendam naturam relationum huius prædicamenti

conducunt. Itaque ut sit relatio intrinsicus adueniens imprimis requiruntur duo extrema, quorū unum per relationem formaliter referatur, & sine relatione non referatur nisi fundamentaliter tantum: unum enim non potest referri realiter ad seipsum. Ex his extremis illud, quod referatur dicitur esse subiectum & fundamentum relationis, quia scilicet relatio subiectatur & fundatur in ipso; illud vero ad quod referatur, dicitur, esse terminus relationis, quia ad illud tendit. Exemplum huius rei habemus in similitudine hominis ad equum, quæ habet pro extremis hominem & equum realiter distinctos, pro fundamento vero, ac subiecto hominem, & pro termino equum. Quia vero duo extrema aliquando possunt esse cum relatione, aliquando sine, & quia etiam duo extrema possunt habere relationes oppositas ad se inuicem, nimis similitudinem & dissimilitudinem, potest enim Petrus esse similis Paulo in doctrina, & dissimilis in moribus; hinc præter extrema requiritur ad relationem ratio fundandi, hoc est illa ratio, ob quam habent inter se relationem, & hæc ratio fundandi vocatur ab aliquibus fundamentum proximum, verbi gratia homo & equus possunt esse & non esse similes in albedine: quia igitur albedo est ratio, ob quam, habent similitudinem, propterea est ratio fundandi similitudinem inter hominem & equum.

12. *Aduerendum autem est*, hanc rationem fundandi non semper debere esse quid realiter distinctum ab extremitatibus, quæ referuntur, ut patet in similitudine, quam habet homo cum bruto in animalitate, nam ista similitudine non exigit aliquam rationem fundandi in extremitatibus distinctis: realiter ab ipsis: & idem patet de æqualitate duræ quantitatū, & de dissimilitudine albedinis & nigredinis. Quando autem est realiter distincta, tunc relatio habebit duo fundamenta quæ referuntur per ipsam, remotum & proximum; & proximum erit ipsa ratio fundandi, remotum erit illud, in quo reperitur. Hoc patet in similitudine, quæ est inter hominem & brutum in albedine, nam quia albedo, quæ est ratio fundandi ipsam, distinguitur ab homine, propterea ista similitudine habet duo fundamenta relata per ipsam; pro proximo quidem ipsam albedinem, quæ immediate dicitur similis albedini bruti; pro remoto vero ipsum hominem, qui non est similis hac similitudine nisi mediate, mediante scilicet forma realiter distincta. Quando vero ratio fundandi non est realiter distincta, tunc non debet habere duo fundamenta saltem realiter distincta, ut ex se patet; quia catenus debet, quatenus ratio fundandi est realiter distincta ab extremo relato.

13. *Dices*: nunquam possunt aliqua habere relationem realem intrinsicus aduenientem, quin habeant similitudinem existentia: sed similitas existentia interres, quæ referuntur relatione realiter à seipso distincta, est realiter distincta ab ipsis, ut patet inductione: ergo ratio fundandi relationem semper est et esse realiter distincta. Probatur consequentia, quia illa similitas est ratio fundandi relationem intrinsicus aduenientem, quandoquidem semper & necessario presupponatur ipsi, eaque posita necessario sequatur relatio illa.

R. spondeo, negando consequentiam: ad cuius probationem dico, quod illa similitas, licet necessario præsupponatur, non tamen est ratio fundandi, sed conditio necessario requisita ad relationem: & ratio huius est, quia res dissimiles, verbi gratia, dicuntur esse dissimiles in ratione fundandi; pater autem, quod non dicuntur dissimiles in illa similitudine existentia: ergo similitas non est ratio fundandi dissimilitudinem, sed tantum conditio necessario requisita, eodem modo concurrat ad omnes relationes intrinsicus aduenientes, & consequenter sicut non est ratio fundandi respectum dissimilitudinis, ita neque respectum vnum.

Modo remanet discutiendum utrum relatio realis petat habere terminum realiter existentem: & licet præcipualiter hoc queramus de relatione intrinsicus aduenientem, tamen videmus etiam quid dicendum sit de relatione transcendentali & extrinsecus aduenientem.

CON

Ad relationem intrinsicus aduenientem requiruntur duo extrema.

Et ratio fundandi.

Ratio fundandi non est nisi per definitionem, sed per definitionem, ut patet ab expressione.

Relatio aliquando habet duo fundamenta proximum & remotum.

Coexistencia extrema non est ratio fundandi, sed conditio sine qua non.

CONCLVSI O. I.

Relatio
transcen-
dentalis
non petit
terminum
actu exi-
stentem.

14. Relatio transcendentalis non petit terminum realiter existentem, sed sufficit existere fundatorem, & posse existere terminum eius. Hæc est communis, & patet evidenter, quia huiusmodi relationes identificant realiter suis fundamentis, & consequenter, si fundamenta existunt sine terminis, relationes etiam transcendentales ipsi identificatae existent.

Confirmatur, quia relatio transcendentalis quam dicit materia ad formam, quatenus scilicet est apta ipsam recipere, est in materia ad formam non existentem, sed possibiliter existere, & idem est de relatione, quam dicit potentia vitalis, verbi gratia intellectus ad intellectualem, quatenus est natus eam producere: ergo non requiritur existentia realis termini ad existentiam realem relationis transcendentalis.

CONCLVSI O. II.

Relatio
intrin-
cus adue-
niens re-
quirit ter-
minum
actu exi-
stentem.

15. Relatio realis intrinsecus adueniens non potest existere, quin terminus eius existat realiter. Hæc etiam est communis cum Scoto in 4. dist. 6. quæst. 10.

Probatur, quia huiusmodi relationes oriuntur ex fundamento, & termino per tefulantiam: ergo ut sint, debent existere fundatorem & terminus.

Confirmatur: homo albus non dicitur actu similis homini non albo, quamvis possit esse albus: ergo ut dicatur similis, debet terminus eius actu albus. Similiter nemo dicitur pater respectu eius, qui potest esse filius, sed oportet ut sit filius; non potest autem esse filius, nisi actu existat: ergo similiter & paternitas, & idem est de reliquis intrinsecus aduentibus, debent habere terminum actu existentem.

Dices per hæc probari, quod non possit resultare relatio intrinsecus adueniens, quin existat terminus eius, sed non probatur quin ex suppositione, quod semel resultent, conferari possint, quamvis terminus non existet.

Contra, quia est eadem ratio cur relatio debet in fieri & conferari habere terminum actu existentem. Confirmatur, quia non potest aliquid referri actu ad id, quod actu non est: ergo ut aliquid realiter referatur actu per relationem realem, debet existere actu id, ad quod referatur.

16. Dices: intellectus referunt actu ad objectum cognitum, quamvis actu non existat: ergo confirmatio est nulla.

Respondeo distinguendo antecedens: quamvis actu non existat in se ipso secundum realem existentem sui ipsius, translat; quamvis actu non existat neque secundum esse reale suum, neque secundum esse representatum seu secundum speciem realem sui, nego, sed de hoc alias.

Obiectio: homo est dissimilis negationi albedinis per relationem veram & realem, sed illa negatio non est quid reale: ergo potest dari relatio realis ad terminum non reale.

Respondeo distinguendo consequens: ad terminum non reale, id est ad terminum actu non existentem, nego, ad terminum non reale, id est non positivum, quamvis sit realis, id est actu existens & non rationis, concedo. Itaque negatio albedinis, cui actu dissimilis est homo, debet & potest esse realiter existens, licet non debeat esse quid reale positivum.

CONCLVSI O. III.

Relatio
extrin-
secus adue-
niens re-
quirit ter-
minum
actu exi-
stentem.

17. Probabile est relationem extrinsecus aduentem requirere terminum realiter existentem, & non sufficere, quod possit existere propter nisi ex ratione sua formaliter excludat terminum a coexistentia cum fundamento. Hæc est communis apud eos qui concedunt huiusmodi relationes, & Probatur, quia omnis relatio realiter separabilis est ordinatio actualis subiecti ad terminum: sed non potest subiectum realiter ordinari ad illud, quod non est realiter.

Confirmatur, quia si posset existere illa relatio extrinsecus adueniens sine termino realiter existente, posset quemque, est enim eadem ratio: sed hoc est falsum. Pro-

batur minor, quia alias posset esse via in materia ad formam, quæ non existet, & sic esset vna, & non esset via. Deinde si materia esset in India, & forma in Hibernia, posset materia habere vniōnem ad ipsam, quia si posset habere vniōnem ad formam non existentem, multo magis ad formam existentem, sed non præsentem localiter. Dixi autem, nisi excludat terminum a coexistentia cum subiecto, propter relationem successionis, si tamen detur talis realiter distincta à re succedente ad tem cui succedit) quæ est inter partes motus; nam relatio illa, si detur, est realis, & non coexistit terminus eius, quando ipsa existit; hoc tamen ideo accidit, quia cum sit relatio, mediante qua aliud succedat termino non habenti esse permanentis ex ratione sua formalis, excludit terminum à coexistentia cum suo fundamento. Sed de hac re alias, hoc modo sufficiat.

QVÆSTI O. III.

Vtrum dentur relationes reales realiter distinctæ ab extremis.

18. **A**liquæ ad se inuicem referri, & ordinari res est clarissima: nam certam est paritem album referri per modum similis ad alium paritem album, & per modum dissimilis ad alium paritem nigrum; similiter non est dubium, quin ille homo, qui generat alium hominem, referatur ad ipsum per modum patris & productoris, sicut homo generatus referatur ad generantem per modum generati & producti. Sed maxima controværsia est & difficultas, à quo habeant res referri ad se inuicem, verbi gratia à quanam forma paries albus denominatur similis, aut dissimilis aliis rebus; & potissimum, an illa forma, à qua sic denominatur, sit realiter distincta ab ipso met pariete albo, ut albus sit. Intelligo autem hic per distinctionem realem, talem distinctionem, quam habent illa, quorum unum possit existere sine altero, sive alterum possit vicissim sine illo priori existere sive non; unde si similitudo sit aliquid, sine quo possit esse paries albus, quamvis ipsa non possit esse ab ipso pariente albo, similitudo, à qua denominatur paries albus esse similis, erit in hoc sensu quid realiter distinctum ab ipso pariente. Quod aduertendum necessario erat, quia aliqui Authores, qui dicunt relationes non esse realiter distinctas à fundamentis quæ denominant, sed tantum ex natura rei, non videntur distinctione reali in hac acceptione iam præmissa, sed pro illa distinctione, quam habent res, quæ mutuo possunt esse sine se inuicem, qualis est inter Petrum & Paulum; & per distinctionem ex natura rei non intelligunt illam, quam Scotorum vocant formalis, quæ est inter ea, quæ identificant realiter, si in illam, quam habent ea, quorum unum tantum potest esse sine altero, alterum vero sine ipso esse non potest; unde in re hi Authores licet negent distinctionem realem similitudinis à re, quæ est similis, & astrarum solum distinctionem ex natura rei inter illa, non distinctionem à Scotorum & aliis authoribus, qui dicunt similitudinem distinguere realiter à re, quæ dicitur similis, sed solum differere in modo loquendi & habent inter se questionem de nomine solummodo, quæ semper quantum fieri potest vitanda est, dum agendum est de re ipsa.

19. Prima sententia est, res omnes, quæ referuntur ad se inuicem, referri per relationem rationis, non vero per aliquid reale. Hæc tribuitur aliquibus antiquis, quos videtur sequi nostet Areolua in 1. dist. 30.

Secunda sententia est, dari quidem relationes tales, sed eas non esse formas realiter distinctas, etiam in sensu præmisso, à fundamento & termino ac ratione fundandi. Hanc tenent Nominales communiter, quos sequitur Suarez disp. 47. Metaphys. sect. 2. Oagna hic quæst. 1. Lorinus quæst. 4. Conimbricensis quæst. 1. art. 4. Hurtado disp. 15. Metaphys. sect. 2. & alij plures, etiam ex Thomistis, quos citant hic Complutenses. Diversimode autem explicant hi Authores hanc sententiam. Quidam enim dicunt relationem realem consistere in duabus rebus aliorum prædicamentorum simul existentibus, ut in duabus albedinis, duabus hominibus, homine & albedine, quantitat e & actione, &c. ita ut utraque res sit de essentia tela

relationis; illa tamen dicatur fundamentum, quæ concipiatur in recto, & illa terminus, quæ concipiatur in obliquo; ita *Ariaga* hic num. 41. Vnde similitudo albi ad album non est aliud, quam vnum album existens connotans coexistentiam alterius albi: & hinc dicunt hi *Authores* terminum esse de *essentia* relationis *prædicamentalis*. *Alij* vero cum *Suario* explicant illam sententiam alio modo dicentes terminum non esse de *essentia* relationis, sed relationem esse ipsum fundamentum realiter & solō ratione ratiocinata eam ab ipso distingui.

Tertia denique *sententia* communissima inter *Scotistas* cum *Doctore* in 2. *dist.* 1. *quest.* 4. & *Thomistis* cum *D. Thoma* 1. *par.* *quest.* 28. quos sequuntur recentiores magis communiter, est quod *relations* *prædicamentales*, de quibus hic agimus, distinguuntur ita realiter à fundamētis, vt fundamenta possint esse sine ipsis, licet ipsis non possint existere sine fundamentis, & propterea non sint res proprie dictæ, sed potius modi, & consequenter possit dici, quod non distinguuntur realiter, prout distinguuntur res à re; sed modaliter, prout distinguuntur modus rei à re.

CONCLV SIO I.

Dantur relations reales à parte rei independenter ab omni operatione intellectus, aut potentia vñius vitalis cognitionis, aut collationis. Hæc est authorum secundæ & tertiae sententia contra primam sententiam.

Probari solet primò, quia de fide est dari *relations reales* in Deo, paternitatis, verbi gratia, filiationis, & spirationis passiæ: ergo etiam debent adintri in *creaturis* *relations reales*, quandoquidem similes *denominationibus* illis, quæ repertuntur in *creaturis* *denominationibus* illis, quæ repertuntur in Deo, & proueniunt formaliter à *relationibus*, vt patet ex eo, quod vna *creatura* producat alteram & sit patre eius, & altera ab ipsa producatur, & sit filius eius.

Probari solet secundò, quia certum est res aliquas applicari sibi inuicem à parte rei independenter ab omni tali potentia, vt ignis applicatur ligno, & non minus certum est materiam à parte rei vñiri formæ, & partes integrantes continuas vñiri sibi inuicem: sed *approximationes*, & vñiones huiusmodi sunt *relations reales*: ergo dantur *relations reales* à parte rei independenter ab intellectu & omni tali potentia.

*21. Sed quamvis hæc duæ probationes, supposita minori huius secundæ probationis, quæ mihi certa est propter dicenda de sex ultimis *prædicamentis*, efficacissime conuincant dari aliquas *reales* *relations* in *creaturis*, quibus sibi inuicem referantur; reuera tamen non videntur sufficere ad probandum, quod dentur *relations reales* *prædicamentales*, prout *prædicamentales* dicuntur illæ, quæ spectant ad hoc *prædicamentum*. Ratio autem est, quia *approximationes* & vñiones illæ, de quibus fit mentio in secundo argumento, sunt *relations extrinsecus aduenientes*, de quibus postea, & non pertinent ad hoc *prædicamentum*, quia non conuenit ipsis definitio *relations huius prædicamenti* supra assignata: ergo ex eo, quod dentur illæ *relations*, non sequitur quod dentur *relations reales huius prædicamenti*, & non solum non sequitur formaliter, sed nec sequitur etiam à paritate rationis; quia est maxima disparitas inter vñrasque *relations*, ratione cuius disparitas postea fieri, quod quamvis dentur vñæ, non darentur alteræ.*

*Prima etiam probatio de relationibus diuinis non probat dari *relations prædicamentales* huius *prædicamenti*, quia *relations huius prædicamenti* sunt *accidentia*, *relations autem diuinæ* nō sunt *accidentia*; vnde ex eo, quod dentur diuinæ, non videretur sequi quod dentur *creata*. *Deinde* à multis *Thomistis* non conceduntur in diuinis alia *relations* quām productiones actiæ & passiæ, & speciatim negant dari in diuinis *relations reales similitudinis*, aut æqualitatis: ergo ex eo, quod dentur *relations* in diuinis, non sequitur dari *relations similitudinis* & æqualitatis huius *prædicamenti* secundum *Thomistis*.*

Confirmatur: quia satis probabile est *relations* *productis* & *producti* in *creatis* esse *relations extrinsecus aduenientes*: ergo ex eo quod dentur *relations tales*

in diuinis, & *denominationes* in *creaturis* similes illis *denominationibus*, quæ proueniunt à *relationibus* illis diuinis, non sequitur dari *relationem prædicamentalem realem* huius *prædicamenti*.

22. Probari posset tertio conclusio, quia *entia rationis* non ponuntur in *prædicamento*; sed *relations* huius *prædicamenti* ponuntur in hoc *prædicamento*: ergo non sunt *entia rationis*. *Hæc probatio* *valet* contra *admittentes* *authoritatem Aristotelis*. Sed si quis eam negaret, & dicere, vel male assignari hoc *prædicamentum* ab *Aristotele*, vel *entia rationis* spectare ad *prædicamenta*, nihil vrgere.

Probatur ergo melius, quia reuera à parte rei dantur aliqua, quæ sunt sibi inuicem similia & dissimilia, & quælia & inæqualia independenter ab omni operatione intellectus, vt patet de duobus albis, albo & nigro, duabus quænitatibus palmaribus; vna quantitate palmaris, & alia bipalmari: ergo dantur à parte rei realiter illa, à quibus proueniunt istæ *denominationes*: sed illa sunt, quæ vocamus *relations prædicamentales*: ergo dantur à parte rei *relations prædicamentales* huius *prædicamenti*.

23. Dices posse dari aliquos respectus rationis à parte rei, hoc est independenter ab omni actu intellectus, nam secundum multos *Scotistas* resultat in obiectis vñis *relationis*, polita visione in oculo independenter ab omni actu intellectus; & idem est dicendum de obiectis perceptis à quacumque potentia sensitiva. *Deinde* secundum alios *Scotistas* resultat in Verbo diuino respectus rationis vñonis passiæ, à qua dicitur intrinsece vñri humanitati assūpta; qui respectus est independentis non solum ab omni actu intellectus, sed ab omni actu cuiuscumque potentia sive collationis sive sensitiva: ergo quamvis daretur à parte rei independenter ab omni actu talis potentia illud, à quo haberet vñus paries esse similis, vel dissimilis alteri, inde tamen non sequeretur quod illud esset quid reale, & non rationis; nec consequenter sequeretur quod daretur respectus realis huius *prædicamenti* à parte rei.

Contra primò, quia falsum est dari vñlos respectus rationis, qui non dependant vel à potentia intellectus, vel ab aliqua alia vitali; & qui hoc negaret, facile posse dicere, quod similitudines essent respectus rationis, vnde illi *Scotistæ*, ac *authores*, qui asserunt dari tales respectus, difficulter poterunt impugnare hanc replicam, aut probare dari huiusmodi respectus reales, vt vel ex eo ipso capite improbabilitas eorum sententia improbatur.

Contra secundò, quia illi *authores*, contra quos est *præfens conclusio*, intelligunt per *relationem rationis* *relationem*, quæ sequitur cum dependentia à *consideratione alia intellectus*: ergo contra eos valeret *prædicta nostra probatio*, quod modo nobis sufficit, quia eos tantum impugnamus hic.

24. Obiectis primò, secundum *Philosophum*: ad *relationem huius prædicamenti* non datur per se motus, nec per illam aliquid mutatur; dicit enim 5. *Physic. tex. 10.* *Altero subiecte mutationem alterum mutationem non subiens vere dicit potest ad aliud*: quod etiam pater, quia hic paries albus, qui modo non est similis parieti nigro, si mutetur iste paries niger ad albedinem, fit ipsi similis absque villa prorsus mutatione facta in illo pariete, qui fuit ante albus: sed si relatio esset aliquid reale, quandoquidem adueniat de nouo, vere daretur ad ipsum mutationem, & illud, cui adueniret, vere mutaretur per illam: ergo secundum *Philosophum* non est aliquid reale, sed rationis.

Respondeo primò, hoc argumentum non concludere aliquid contra eos, qui *admittentes* *relationem realem similitudinis*, verbi gratia, dicunt ipsam non distinguiri à fundamento & termino simul existentibus; quandoquidem in hac sententia non debet mutari fundatum intusse, nec aliquid in eo intusse produci.

Respondeo secundò, in sententia eorum, qui dicunt *relationem* distinguiri realiter à fundamento, *Philosophum* non datur intelligendum, quod nō detur per se motus ad *relationem*, tanquam ad aliud absolutum, eo modo quo datur nem præmotus ad albedinem & alias qualitates; & quod subiectum non mutetur per se per illum mutatione propriæ dicta, qualis est mutatione, quæ fit per formam absolutam.

Posset

Posset etiam dici, quod non detur motus per se ad illam, quia non intenditur directe ab agente, nec producitur per actionem ad se immediate terminatam, sed emanat necessario ab aliquo, ex suppositione, quod producatur illud alterum, & ponantur alia conditions, de quo potest.

CONCLVSI O. II.

Relatio prædicamentis non consistit in uno extremo & altero in obliquo.

25. Relatio realis prædicamentalis huius prædicamenti non consistit in duabus extremis, verbi gratia in duabus albus, que ad se inuicem per relationem referuntur, ita ut unum dicat in recto, & alterum in obliquo, & utrumque que sit de essentia eius. Hæc est communior authorum tertii sententia contra primum modum explicandi secundam sententiam.

Probatur primum, quia totum esse relationis est ad aliud se habere, secundum Philosophi definitionem ab omnibus admissam: ergo terminus relationis, qui est illud aliud, non potest esse de essentia relationis, sed aliud aliquid à relatione distinctum. Confirmatur: nihil potest referri realiter ad se: ergo terminus non est de essentia relationis. Probatur consequens, quia si terminus esset de essentia relationis, quandoquidem totum esse relationis sit ad aliud referri, terminus, qui est de essentia eius, deberet ad aliud referri, & consequenter ad se, quia ipsemet terminus est illud aliud, verbi gratia relatio paternitatis referunt secundum totam suam essentiam ad filium, qui est terminus, & filius est illud, ad quod se habet tota essentia istius relationis: ergo si ipsemet filius sit de essentia paternitatis, filius referunt ad se, & præterea filius esset aliud à paternitate, & non esset aliud; esset ex hypothesi, quandoquidem sit terminus ipsius; non esset autem, quia esset de essentia ipsius.

Arriga responderet, terminum relationis prædicamentalis non distingui ab ipsa, quia in rigore non est relatione: neque enim, inquit, quia paries est albus, ego habeo ad illum respectum, vel ordinem. Quod si similitudo dicatur relatio, ideo est, quia non potest concipi simile, ut simile, quin concipiatur aliud extreum, cui dicitur simile, non quia unum extreum respiciat alterum, sed quia simile dicit utrumque; utrumque autem nequit intelligi sine utroque: exemplificat hoc de Petro & Paulo, quatenus constituant binarium, ut constituant binarium non respiciunt se mutuo, nec dicunt ordinem ad inuicem; & tamen ut constituant binarium, unus nequit concipi sine altero, quia binarius dicit utrumque.

26. Contra hanc doctrinam primum, quia tollit suppositionem controversiæ, nempe dari relationes veras prædicamentales, de quibus hic queritur, an ex suppositione, quod dentur, sint distinctæ à fundamento & termino, nec ne.

Contra secundum, quia si quis non diceret ordinem aliquem ad album potius quam ad nigrum ante intellectum, non potius deberet dici similes albo, quam nigro: ergo si vere dicatur similes, deberet dicere talem ordinem. Deinde, si relatio realis in rigore secundum ipsum nihil aliud sit quam duas albedines, verbi gratia simul existentes, quandoquidem dentur tales in rigore, debet etiam dari relatio in rigore.

Contra tertium, quia si unum quid, quod dicitur simile, non possit concipi sine alio, cui sit simile, ideo hoc sit, quia dicit ordinem aliquem ad illum, quem non dicit ad alterum, cui non est simile, & non ex eo, quod similitudo dicit utrumque, ut patet ex eo, quod utrumque non prædictetur de eo, quod dicit simile. Et per hoc patet, exemplum ipsius non esse ad propositum, quia binarius ex eo, quod dicit utrumque constituentem ipsum simile sumptos, non potest prædictari de vlo ex ipsis; neque enim ex duabus constituentibus binarium ullus dicitur binarius. Sed similitudo dicitur de uno ex extremis, ergo non potest includere utrumque extreum. Vnde etiam manifeste patet quod idem author subiungit, esse falsum, nempe similitudinem non esse aliud quam binarium albedinum, verbi gratia, nam si hoc esset verum, quemadmodum de uno ex illis albis dicetur, quod esset similes, diceretur etiam quod esset binarius, aut binarium, quod est absurdum.

27. Probatur secundum: quia relatio similitudinis, verbi gratia, prædicatur de uno albo ex duobus, dicitur enim: hoc album est simile alteri albo: sed duo alba existentia simul non prædicantur de ipso: neque enim dicitur: hoc album est duo alba simul existentia, aut habens duo alba simul existentia: ergo simile non est idem ac duo alba simul existentia, nec similitudo est idem ac duas albedines simul existentes.

Confirmatur, quia si utrumque album esset de essentia relationis, non potius deberet relatio dicere unam in recto, quam alteram, ergo vel utrumque dicit in recto, vel neutrum, & sic falsa est sententia aduersariorum. Probatur antecedens, quia utrumque album à parte rei est eiusdem omnino rationis, ino nec possunt determinare intellectum potius ad concipiendum unum in recto, quam alterum.

Dices: in re utrumque eodem modo esse de essentia relationis: sed quando concipitur Petrus, ut similis Pauli, cum concipitur Petrus in recto, & Paulus in obliquo: & propter hoc dicitur similitudo Petri dicere Petrum in recto, & Paulum in obliquo.

Contra, quia nisi habeam aliud mihi propositum, quam Paulum & Petrum, & si utrumque aequo primo inuoluatur à parte rei in similitudine, non potest concipi Petrus, ut similis Pauli; nec ille modus loquendi habet ullum prius sentum.

Confirmatur secundum, quia nisi Petrus se haberet aliter ad Paulum simile existente, quam ad lapidem, non esset ipsi magis similes, quam lapidi: ergo habet aliquid in se, ratione cuius alter se habet & sit similes: sed illud est, vel natura ipsius, vel accidentis aliquid, & non includit essentialites Paulum, possetque vocari similitudo potius, quam Petrus & Paulus, ergo potius dicendum est quod tota similitudo reperiatur ex parte extremitatis, quam quod dicat utrumque extremitam essentialiter.

28. Probatur tertio: relatio prædicamentalis debet esse unum per se completem, alias non directe collocaretur in vlo prædicamento contra Philosophum & aduersarios: sed non esset tale, si essentia ipsius consisteret in duabus extremis ita, ut utrumque esset de essentia eius, verbi gratia relatio similitudinis in duabus albus, aut relatio dissimilitudinis in homine, & albedine: ergo non consistit in talibus. Probatur minor, quia ex duabus entibus diversorum prædicamentorum completis & positis directe in ipsis, non sit unum per se, sed tantum per accidentem, ino nec ex duabus entibus unius prædicamenti non unitis præsertim unione physica: sed homo & albedo sunt entia completa & directe posita in diversis prædicamentis, homo quidem in prædicamento substantiæ, albedo vero in prædicamento qualitatis. Et rursus duo alia, quæ sunt similia, formaliter spectant ad unum prædicamentum, suntque entia completa istius prædicamenti, nec uniuersitatem unione physica, quandoquidem unum posset esse in Hibernia, & alterum Roma: ergo si essentia relationis consisteret in huiusmodi duobus, non esset unum per se.

29. Probatur quartio, quia relatio est accidentis prædicamentale, sicut cetera octo prædicamenta, ergo est aptum natum in hærcere: sed hoc est falsum, si non esset quid realiter distinctum a fundamento & termino, aut si essentia distinctum a fundamento & termino, verbi gratia si dissimilitudo hominis ad brutum consisteret essentialiter in ipsomet homine & bruto, quandoquidem nec homo, nec brutum, nec utrumque simile possit in hærcere, relatio illa non posset in hærcere, & consequenter non esset accidentis prædicamentale. Hæc probatio non multum vrget aduersarios, quia negant facile antecedens locum de accidente proprio dicto.

Probant aliqui quinto, quia sequeretur, quod Deus referetur de novo relatione reali ad creaturas: sed hoc est absurdum; ergo & illud vnde sequitur. Probatur sequela, quia sicut Petrus de novo dicitur dissimilis alieni equo, cui ante non erat dissimilis, ex eo quod producatur ille equus de novo, absque eo quod illa entitas adueniat de novo ipsimet Petro, idem posset dici de Deo, quod esset de novo dissimilis alicui rei de novo productæ, absque

eo quod adueniret ipsimet Deo aliquid nouum.

Sed *hac probatio parum virga*, possent enim aduersarij optime admittere sequelam, & negare minorem: quamuis enim esset absurdum, quod Deus referretur de nouo relatione reali, qua esset forma aliqua intrinsece superaddita ipsi, quia inde sequeretur mutabilitas realis in ipso ad formam intrinsecam realem; tamen non esset absurdum, quod referretur de nouo relatione reali, si relatio illa realis non esset quid distinctum ab ipso Deo & creatura de nouo producta; neque enim inde sequeretur mutabilitas realis in Deo ad formam aliquam realem superadditam. Et certe quando autores communiter negant Deum referri relatione reali de nouo ad creaturam, ideo id negant, quia supponunt illam relationem realem, per quam de nouo referretur, esse aliquam formam realem, seu modum realem superadditum Deo, ac intrinsece in ipso receptum.

30. *Vnde meo iudicio possent aduersarij sumere argumentum in confirmationem sua doctrinæ ex eo*, quod Deus sit dissimilis de nouo creaturis, hoc modo: Deus est de nouo actu dissimilis Petro de nouo producto, & non fuit ipsi dissimilis actu, antequam Petrus actu extitit, sicut nec album ynum est dissimile actu altero nigro, antequam existat nigrum; est enim eadem ratio dicendi, quod Deus sit de nouo dissimilis, ac quod album sit de nouo dissimile: sed Deus non est dissimilis de nouo per ullam formam rationis, neque per formam ullam realem superadditam ipsimet: ergo habet esse dissimilis, vel seipso solo, vel seipso, & creatura illa de nouo producta, cui est dissimilis, & consequenter relatio, per quam referitur, vel consistet in ipsomet Deo solo, realiter loquendo, ut dicitur in secundo modo explicandi secundam sententiam, de quo statim, vel consistet realiter in Deo, & creatura, ut dicit hic modus explicandi, quem iam impugnamus: ergo idem dici poterit de dissimilitudine hominis & equi, & de similitudine albi ad album. Quod sane argumentum est mihi valde vrgens contra tertiam, qua est etiam nostra, sententiam postea proponendum.

31. *Respondetur tamen*, iam cum communi sententia, negando primam consequentiam, quia habet esse dissimilis de nouo à relatione dissimilitudinis, qua est in creatura illa de nouo producta. Deinde negari potest ultima consequentia, quia licet Deus haberet seipso esse similis aut dissimilis, non tamen idem esset dicendum de creaturis, quia ideo diceretur Deus esse de nouo dissimilis, & non per aliquid superadditum, quia est immutabilis & incapax consequenter talis superadditi recipiendi; vnde si esset capax, non diceretur seipso dissimilis de nouo, sed per aliquid superadditum, sicut dicitur de creaturis: creature vero sunt capaces aliquius de nouo aduentientis, & propterea debet dici, quod sicut similes aut similes de nouo per aliquid superadditum.

Confirmari solet hoc per exemplum de vniione hypothistica, quæ solum ponitur subiectu in hærens in huminitate assumpta, & non ponitur, nec illa eadem, nec altera ipsi correspondens intrinsece in Verbo, licet quando vnitur forma & materia, ponatur duplex vno à Scotistis, vna ex parte formæ, & altera ex parte materia: ratio autem disparitatis cur ponatur duplex vno, quando & materia & forma vniuntur, non vero ponatur duplex vno quando natura humana & Verbum diuinum vniuntur, est, quod Verbum non sit capax nouæ vnionis propter suam immutabilitatem; tam autem materia quam forma est capax vnionis ex parte sua. Itaque ad propositum, sicut non ponitur duplex vno in Incarnatione in Verbo, & natura humana vniuit, quia Verbum est incapax talis; ponitur autem duplex vno, vnitis materia & forma, quia utraque est capax vnionis; ita quamvis non poneretur aliqua relatio distincta in Deo, per quam referretur ad creaturas, quia non est capax, non propterea non debet ponari aliqua relatio distincta ab albo, per quam referatur, quandoquidem album sit capax talis relationis: sed de hoc alias.

CONCLUSIO III.

Relatio
predicamen-
talis

32. *Relatio predicamentalis non est identificata realiter ipsimet fundamento sic*, ut essentia eius consistat in fun-

damento solo, & terminus non sit de essentia eius, sed conditio necessaria requisita, ut denominet *fundamentum* non effosum referendo ad terminum. Hæc est etiam communior contra secundum modum explicandi secundam sententiam, qui sane modus est longe melior altero ante impugnatur.

Probatur autem, quia, ut paulo ante dixi, sequeretur quod relatio non esset accidens prædicamentale, quia similitudo hominis, si sit identificata realiter homini, non est apta nata inhaerere homini, ut est evidens.

Sed aduersarij concedunt sequelam, neque id existimat inconveniens, nec sane proclari potest oppositum, nisi probetur aliunde quod relatio sit aliquid distinctum à fundamento.

Probatur secundò, quia totum esse relationis non esset ad aliud se habere, quia totum esse Petri, qui est fundatum similitudinis, nec totum esse albedinis est ad aliud se habere, cum sit quid absolutum.

Dices, totum esse formale ipsius est ad aliud se habere, licet totum esse reale ipsius non sit ad aliud. *Contra* sic non distinguatur relatio prædicamentalis à transcendentali, quantum ad habendum totum suum esse ad aliud, quia totum esse formale relationis transcendentalis est ad aliud se habere tam bene, quam totum esse formale relationis prædicamentalis.

Hoc etiam non multum virga, quia si non distinguantur relationes transcendentales à prædicamentibus, nisi per identitatem cum fundamento, concedendum esset, quod essent transcendentales aut quod transcendentales essent prædicamentales. Quod si sit alia differentia, illa sufficeret ad eas distinguendas, quamvis conueniant in identitate ad fundatum. In rei autem veritate differentia posset assignari, quod relationes transcendentales non dependent a coexistencia termini ad dandam denominationem suam, prædicamentales vero sic; vnde materia prima dicitur apta ad recipiendam formam, quamvis forma non existat; Petrus vero non dicitur similis Paulo, nisi Paulus existat.

33. *Probatur tertio*: potest relatio alicuius fundamenti crescere sine eo, quod ipsum fundatum mutetur in se vlo modo per receptionem alicuius, nisi dicatur, quod relatio distinguatur realiter, aut modaliter ab ipso: sed hoc videatur absurdum: ergo debet dici, quod relatio sic distinguatur, & consequenter, quod non identificetur fundamento. Probatur sequela maioris; quia album, ut quatuor, est simile albo, ut octo; & si remittatur aliquid de albedine ut octo, erit magis simile absque vla variatione ex parte sui, nisi dicatur relatio variari in ipso, quod dici nequit, nisi distinguatur ab ipso realiter: ergo crescit in ipso illa relatio similitudinis.

Dices in tali casu non crescere relationem, sed denominationem eius. *Contra*, quia non videtur denominationem crescere posse, nisi varietur aut crescat forma à qua prouenit.

Dices posse bene variari denominationem propter variationem termini. *Contra*, si varietas in denominatione prouenire possit à variatione termini: ergo ipsam denominationem poterit ab ipso termino prouenire, quia est eadem ratio, & sic denominationis similis, quam habet vnum album, proueniet formaliter ab albo, cui est similis, & consequenter erit denominationis extrinseca, quod est contra aduersarios.

Dices, non posse totam illam denominationem prouenire à termino, quia si terminus maneret idem, modo variaretur ab albedo fundamenti, denominatione variaretur: ergo non potest denominationis similis haberet à termino absque dependentia ab intentione, aut extensione albedinis fundamenti; quod si dependeat illa denomination, quæ est in fundamento, ab aliqua conditione fundamenti, licet etiam dependeat ab aliqua conditione termini, & non proueniat essentialiter & que primo ab utraque conditione, tanquam à causa formalis, sed ab una, tanquam à causa formalis, & ab altera, tanquam à conditione sine qua non, potius sine dubio debet dici prouenire à conditione fundamenti, tanquam à causa formalis, & à conditione termini,

termini, tanquam à conditione sine qua non, quam è contra;

Hoc sane responso mihi satis est probabilis, nec occurrit mihi quid contra bene replicem, unde neque in hac probatione conclusionis multum esse fidendum censeo.

34. Probatur quarto, quia, si similitudo identificatur fundamento, non posset fundamentum existere absque similitudine, nec consequenter quin esset simile, quia nihil aliud requiritur ad denominandum ipsum formaliter simile, quam quod habeat sibi communicatam formam similitudinis: sed potest existere fundamentum, quin sit simile, ut si destratur terminus ad quem refertur, aut si non producatur vla ratione; neque enim aliquid actualiter dicitur simile alii rei non existenti: ergo relatio non identificatur ipsi.

Ad hanc probationem respondere solent aduersarij negando consequentiam, quia ad hoc ut aliquid sit simile, non sufficit quod habeat formam, à qua sic potest denominari, sed requiritur ut ponatur conditio omnis essentialiter requisiuta ad hoc quod sic denominetur; vna autem ex conditionibus, ut album denominetur a seipso seu ab aliqua formalitate sibi identificata realiter, est, ut detur aliud existens, cui sit simile, unde donec hoc detur non erit simile, quamvis habeat formam, qua sic posset denominari.

Hanc responsonem fuse conatur improbare Ariag, tum directe, tum ad hominem: sed neutro modo assequitur intentum, ut facile esset ostendere, nisi superfluitate caendum esset. Nec sane hæc responso impugnari potest, nisi ostendi possit, quod nulla forma inexistens subiecto possit dependere, quantum ad denominandum à conditione sine qua non extrinsecus, & sine qua posset ipsa forma existere in subiecto; hoc autem valde difficile est ostendere. Imo videtur posse ostendi, quod sic in sententia ipsorum Authorum, qui propter hoc argumentum probare nituntur relationem distinguiri debere à fundamento & termino simul sumptis, quia terminus relationis à seipso habet formaliter terminare relationem, & tamen non potest terminare ipsam, nisi sit ipsa relatio. Deinde ipsum fundamento relationis, supposito quod relatio distinguatur realiter à fundamento, est similis aut dissimilis illi relationi, & non est similis aut dissimilis illi per aliam relationem, alias daretur processus in infinitum: ergo est similis seipso, ergo habet sibi identificatam relationem, qua dicatur similis: sed tamen illa relatio non potest denominare ipsum simile aut dissimile, antequam existat illa relatio, cui dicatur simile aut dissimile.

Iaque impugnatio huius responsonis, & probatio consequenter conclusionis desumenda sunt ex dicendis circa conclusionem sequentem; ex quibus etiam responderi debet ad fundamenta aduertariorum huius ac conclusionis precedentis, consistunt enim in obiectionibus proponendis contra sequentem conclusionem.

CONCLV SIO IV.

Relatio
predic
mentalis
distingu
tia & cali
ter a fun
damento.

35. Relatio prædicamentalis est forma accidentalis distinguenda realiter à fundamento, ipsique inhærens. Hæc est eorum, qui tenent tertiam sententiam contra duas primas sententias.

Probatur primo ex dictis, quia si detur relatio prædicamentalis realis, ut probatum est contra primam sententiam, & non identificetur realiter fundamento & termino, nec soli fundamento, nec etiam soli termino à paritate rationis, ut probatum est contra secundam sententiam, sequitur quod debeat esse realiter distincta à fundamento, & termino, & consequenter quod sit forma accidentalis apta inhærente fundamento.

Posset probari hac conclusio ex Scoto supra num. 6. quia si relatio non distinguatur realiter à fundamento, sine qua posset esse fundamento, sequeretur non dari incarnationem; nec separationem accidentium vtrin Eucharistia; nec compositionem, nec causalitatem in rebus: quæ omnia sunt absurdæ: sequelam probat Doctor fuse & clare ibidem.

Verum hæc probatio licet efficaciter probet aliquas

relations reales distinguiri à fundamento, nimirum uniuersum hypotheticam, in hærentiam actualiæ, vniōem materiae & formæ, approximationem, de quibus agit ibi Doctor; tamen non probat relations reales prædicamentales huius prædicamenti, quia illæ relations sunt extrinsecus aduenientes, de quibus non est eadem ratio, ac de extrinsecis, quia extrema extrinsecarū possunt esse absque relationibus simul existentia: intuicarū verò non possunt.

36. Posset etiam probari ex eodem num. 8. Nihil finitum continet secundum perfectam continentiam formalem & virtualem opposita formaliter: sed æqualitas & inæqualitas, similitudo & dissimilitudo sunt opposita formaliter: ergo non possunt identificari eidem fundamento, quia si identificarentur ipsi, continerentur in ipso secundum perfectam continentiam formalem aut virtualem: ergo distinguuntur realiter ab ipso.

Hoc argumentum solum probat distinguiri relationem à fundamento remoto verbi gratia similitudinem fundam in albedine, tanquam in ratione fundandi, à pariete; sed non probat distinguiri à fundamento proximo: quod probo manifeste, quia idem fundatum proximum non potest, nec simile, nec successivæ esse simile ac dissimile respectu eiusdem termini proximi secundum eandem rationem: similitudo autem ac dissimilitudo non sunt opposita in eodem fundamento, nisi trespctu eiusdem termini; certum enim est idem subiectum posse esse simile simile vni termino, & dissimile alteri, imo potest esse simile eidem termino secundum vnam rationem, & dissimile secundum alteram: ergo non sequitur quod idem fundatum proximum contineret per identitatem relations formaliter oppositas, quamvis relations omnes identificarentur fundamento.

Rursus posset probari ex eodem, eodem numero: Idem non continet realiter plura eiusdem rationis: sed eadem albedo fundat plures similitudines ad diuersos terminos: ergo similitudines non identificarentur pariter.

Confirmatur primo: continens aliquid per identitatem, si est perfectius, concludit etiam contentum in eo esse perfectius, hinc enim anima perfectior habet perfectiorum intellectum: sed fundatum perfectius non continet semper perfectiore relationem, quia non omne albius est similius.

Confirmatur secundo: contenta in aliquibus per identitatem non minus differunt in continentibus magis distinctis; sed relations fundatae in duobus generibus, verbi gratia in quantitate & qualitate, minus differunt, quæ relations aliqua fundatae in re eiusdem generis, æqualitas enim fundata in quantitate, & similitudo in qualitate, cum spectent ad primum modum relatiuorum, minus differunt quam similitudo & productio aetia, quæ fundantur in eodem calore, quandoquidem similitudo spectat ad relations primi modi, & productio illa ad relations secundi modi.

Ad hanc etiam probationem, licet satis subtilem respondi potest, similitudines eiusdem albi ad diuersos terminos non esse omnino eiusdem rationis, quandoquidem habeant diuersa munera, & neutra possit supplere defectum alterius. Sicut autem non est inconveniens, quod duas similitudines, non obstante quod sint eiusdem rationis, possint simul haberi in eodem fundamento, si essent realiter distincta; ita nec esse debet inconveniens quod identificetur fundamento quantum ad hoc; quod si non possint esse simili, si realiter non identificarentur, propter superfluitatem, aut aliunde, nec etiam ob eandem rationem possint identificari eidem fundamento.

38. Ad primam confirmationem Respondeo, ea ratione, qua perfectior res debet continere per identitatem rem perfectiore, etiam perfectiore rem debere causare perfectiore rem: quod si non semper perfectior res causatur aut emanat à re perfectiori, neque etiam quod identificatur realiter rei perfectiori debet esse perfectius; ergo si perfectiori albo similitudo identificata deberet esse perfectior, etiam similitudo emanans à perfectiori albo deberet esse perfectior; aut si hæc non debet esse perfectior,

T neque

neque illa eti am. Quæcio ergo an similitudo perfectionis albi, distincta ab ipso realiter, sit perfectior, nec ne? & quidquid respondebitur ab afferentibus illam distinctiō- nem, potest similiter responderi ab afferentibus identita- tem. In rei autem veritate credo similitudinem illam esse perfectionem, licet non sit maior, non enim omnis maior similitudo est perfectior similitudo, loquendo de perfe- ctione virtatis de qua hic agitur; vnde in forma negari potest minor cum consequentia probationis: neque enim, vt dixi, ex eo, quod esset similius relatio ipsius, posset esse imperfectior, si terminus esset imperfectior; vnde si al- bum vt duo esset imperfectius quam album vt quatuor, illud quod esset album vt quatuor redderetur imperfectius, si haberet maiorem similitudinem cum albo vt duo, quam de facto habet; quia inde sequeretur quod di- nueretur aliquid de sua albedine, quod est imperfectio- nis.

39. *Ad secundam confirmationem* Respondeo eodem modo, quod quemadmodum res diuersorum praedicamentorum possunt per emanationem causare relationes magis similes distinctas realiter, quam res vnius predicationi; ita possunt continere per realem identitatem relationes magis similes. Sed primum potest accidere secundum Scotistas, vt patet in ipsiusmet exemplis confirmationi: ergo & secundum quantum ad hoc. Et sicut res diuersorum praedicamentorum possunt habere maiorem pro- portionem inter se, quam res vnius praedicamenti, in ali- quibus rebus aut formalitatibus, v.g. albedo & quantitas habent maiorem proportionem inter se in ratione produc- cibilis per causam secundam, quam ignis & Angelus; ita non esset inconveniens quod possent habere si i identifi- catas formalitates minus differentes, quam formalitates aliquæ, quæ identificarentur rebus ciuidem praedicamenti.

Itaque has rationes proposuit *Scotus*, non tanquam conuincentes, sed tanquam topicas; neque est necesse vt omnes rationes eius, tanquam conuincentes à *Scotis* defendantur. Et sicut in ipsiusmet Conciliis generalibus, quibus legitime congregatis assilij Spiritus sanctus, licet conclusiones definitæ tenenda sint de fide, tamen adhi- bentur quandoque rationes, quæ non sunt de fide, nec cer- tæ, vt Theologi communaret tenent; ita non est necesse vt omnes rationes quas *Scotus* assertantur à *Scotis* tanquam conuincentes; sed abunde suo muneri satisfa- cient si tueantur eius conclusiones.

40. *Probatur ergo conclusio melius ex eodem Scoti*, quia paries potest esse sine similitudine fundata in albedine, si- cut potest esse sine ipsa albedine, ergo distinguitur realiter ab illa similitudine. *Sed hoc probatio* tantum probat distictionem realem relationis à fundamento remoto, quod nemo negat. *Probatur ergo* etiam de fundamento proximo: Omnis denominatio noua, positiva, & realis debet proueniare à forma noua & reali; sed denominatio similis, qua denominatur subiectum album simile alteri albo, quod de nouo producitur, est denominatio noua & realis, noua quidem, quia non erat antecedenter ad produc- tionem alterius albi; realis autem, quia antecedenter ad fictionem aut operationem vllam intellectus, & etiam quia est inter extrema realia ob rationem fundandi reali- ter repertam in fundamento, quod denominatur: ergo de- ber esse aliqua forma de nouo, à qua proueniatur.

Dices, illam denominationem proueniare ab albedine formaliter: quamvis enim albedo fuerit in illo subiecto, & non denominauerit ipsum, hoc tamen propterea acci- dit, quia deficit connotatio termini existentis, quæ con- notatio adest quando terminus producitur. Itaque simili- tudine albi non est aliud quam albedo connotans aliud album existens simul.

41. *Contra primò*, quia sic totum esse relationis non esset ad aliud, contra *Philosophum*.

Contra secundò, quia illa connotatio est quid realiter distinctum ab albedine quandoquidem possit esse albedo sine illa, sed illa connotatio, vt distinguitur ab aliis conno- tationibus, non est aliud quam ipsa similitudo: ergo simili- tudine distinguatur realiter. *Præterea* si ipsa albedo est realiter forma denominans simile, hoc est ipsa similitudo,

sequitur quod album sit simile, antequam est productus terminus. Probatur sequela: esse simile nihil aliud est, quam habere similitudinem: sed album haberet simili- tudinem, antequam produceretur aliud album, quia habe- ret albedinem, quæ est ipsa similitudo.

Respondeatur ad hoc negando sequelam, & ad proba- tionem dicitur, quod simile non sit illud, quod habet similitudinem realiter, sed illud quod habet similitudinem formaliter: album autem, non productio alio albo, non ha- beret similitudinem formaliter, sed tantum realiter, quia habere ipsam formaliter est habere ipsam denominantem; non autem esset denominans simile, antequam existet terminus eius. Itaque vt denominetur albus simile, requiri- tur existentia termini, non quod terminus sit de essentia relationis, propter illa quæ diximus contra primum mo- dum explicandi secundam sententiam; sed quod sit condi- tio necessaria requisita vt albedo tribuat denominatio- nem simili.

42. *Sed contra*, quia si vt habeatur denominatio simili- lis, requiratur aliquid ita distinctum ab aliud, vt possit esse albedo sine ipso, nimirum coexistentia albi similis cum altero albo, non potest assignari ratio, cur ita coexi- stentia non esset ratio constitutiva simile formaliter; quod si hoc admittatur, habemus intentum, vt patet.

Confirmatur hoc, quia controversia realis huius rei est, vtrum, vt fundamentum proximum similitudinis, verbi gratia albedo, sit simile alteri albedini, requiratur aliquid distinctum ab ita: que albedine, & sine quo qualibet ex ipsis possit existere; qua in te nos tenemus partem affir- matiam: ergo si requiratur similitas existentia vtriusque albedinis, seu aliqua connotatio, sine qua qualibet ex illis albedinibus esse possit, habemus intentum. Dicere autem quod requiratur quidem, sed quod non si ratio for- malis constitutiva in eis simili, sed conditio sine qua non, est excitare questionem de nomine.

43. *Verum*, vt vt habeamus intentum contra aduersa- rios per haec dicta, remaneat tamen vna grauissima difficultas, de qua non solet fieri mentio. Videtur enim quod similitudo duorum alborum non sit distincta realiter à coexistentia eorum: sed illa coexistentia est relatio extrinsecus adueniens: ergo non datur relatio extrinsecus adueniens distincta realiter à relatione extrinsecus adue- niens. Minor patet, quia illa coexistentia non presupponit aliquid ex parte fundamenti aut termini, ad quod necessaria- ter sequatur: ergo non est relatio extrinsecus adueniens. Consequens est evidens: probatur maior, in qua sola vi- detur esse difficultas, quia non est vllum signum distinctionis realis inter ipsa: neque enim possunt esse sine se in- vice; neque vnum est causa aut principium alterius; neque subiectantur in subiectis distinctis realiter, vt patet: ergo.

Mayronius, & aliqui alij facile enadere possent in sua sententia hanc difficultatem, quia existimant duo alba per potentiam Dei absolutam posse esse simul existentia sine similitudine, & consequenter dicere debent quod simili- tas & similitudo distinguuntur realiter. Quam senten- tiam nuper amplexus est quidam recens *Scotista*.

44. *Verum* incident in aliam difficultatem æque magna; nam nunquam possunt ostendere, vnde colligant hoc posse fieri. Si enim dicant, quia distinguuntur realiter, manifeste perunt principium. *Deinde* si Deus potest destruere de facto omnes similitudines, manentibus suis fundamente & terminis simul existentibus, quomodo sciunt quod de facto ita non fecerit? *Dicent*, quia res con- naturaliter exigunt illas similitudines. *Contra*, quia hoc gratissime dicitur, nulla enim est ratio vnde colligatur quod exigat relationes realiter distinctas, si possunt esse sine illis.

Dicent: colligitur manifeste, quia vna res petit ali- ter se habere ad vnam rem quam ad aliam, aliter enim petit albedo se habere ad aliam albedinem quam ad ni- gredinem.

Sed contra, quia si Deus destrueret similitudinem albedinis ad albedinem, adhuc aliter se haberet ad albedinem quam ad nigredinem: ergo vt aliter se haberet, non requiri- reret similitudinem realiter distinctam.

Dicent: tum se aliter haberet tantum fundamentaliter.

Contra

Contra iterum, quia hoc gratis dicitur, vnde enim colligitur quod non aliter se habet formaliter?

Dices, quia non habet formaliam. *Sed contra*, quia hoc est pectore principium iterum. *Deinde*, si non habet formaliam aliquam, à qua habet se aliter formaliter, non potest dari ratio vnde colligatur, quod debeat aliter se habere formaliter, aut quod exigat sic se aliter habere. *Melius ergo* tenetur cum *Lyceto quodl. 1.1. Bargin* in 1. d. 18. q. 3. & *aliis Scotis* communiter, non posse conseruari duo alba simul existentia absque relatione similitudinis, si detur talis.

Et confirmatur hoc, quia secundum *Scotum* non datur actio per se immediate terminata ad relationes intrinsecus aduenientes, & per hoc distinguit ipsas à relationibus extrinsecus aduenientibus: sed certe si Deus posset conseruare duo alba simul existentia absque similitudine formalis, daretur actio immediate terminata ad illam relationem; nam etenim Deus posset non conseruare illas, quatenus suspendet actionem conseruacionis earum; nec alio modo potest concipi quomodo posset illas non conseruare, aut quomodo posset ipsas de novo producere, nisi habendo actionem nouam, per quam illas producere: ergo in sententia *Scoti*, non possunt conseruari extrema relationum simul absque relationibus intrinsecus aduenientibus.

Itaque respondeo aliter, propter hoc argumentum mihi esse probabilissimum quod non detur vlla relatio intrinsecus adueniens, quæ sit distincta realiter à coexistencia duorum extremitum, licet sit distincta realiter ab extremitis, quæ coexistunt, & per eam referuntur. *Neque hoc est contra Scotum*, qui supra tenet dari relationes intrinsecus aduenientes distinctas realiter à suo fundamento: quia bene stat quod distinguuntur realiter à fundamento quod refertur per illas, licet non distinguantur à coexistencia eius ad terminum. *Imo plurimæ ex rationibus Scoti*, quibus probat dari relationes distinctas realiter à fundamento procedunt de relationibus extrinsecus aduenientibus, & non de relationibus intrinsecus aduenientibus; ex quo colligi potest quod *Scotus* tantum voluit probare, quod aliqua relationes distinguerentur à suis fundamentis; sive essent intrinsecus aduenientes, sive non. Attamen tenendo communiora *Scotistum* sententiam, & quod ipsi etiam supra possumus, prædicamenta scilicet distinguunt realiter, quod non est verum, si relatio intrinsecus adueniens non distingueretur realiter à relatione quacumque extrinsecus adueniente.

46. Respondeo secundo aliter negando maiorem: quānis enim coexistencia duorum, verbis gratia alborum, non potest esse quin sit similitudo, nec similitudo etiam quin sit coexistencia aliqua illorum, tamen potest esse similitudo sine vlla determinata coexistencia. *Quamvis enim* varietur coexistencia, quia est quid successuum, nam dicit ordinem ad tempus, quod est quid successuum; tamen non variaatur similitudo, sicut nec albedo quæ est fundamentum proximum eius; duo enim alba eadem numero similitudine semper referuntur ad se inuicem, non autem eadē numero duratione semper durant, dum durant; neque eadem etiam coexistencia propter eandem rationem coexistunt.

Dices: si coexistencia duorum alborum, v. g. est distinguita realiter ab eorum similitudine, posset Deus conseruare pro quoquaque instanti aut coexistential sine similitudine, aut similitudinem sine coexistencia: sed hoc est falsum, quia pro instanti illo, pro quo est ipsam coexistencia, nequit esse aut similitudo illa sine coexistencia, aut coexistencia illa sine similitudine, ut patet: ergo non distinguuntur realiter. *Probatur* sequela maioris, quia nulla est ratio, ob quæ haberent tam necessaria connexionem inter se pro vlo instati determinato, si distinguenter realiter.

Respondeo negando sequelam maioris cum sua probatione: ratio autem necessaria connexionis est, quod, posita coexistencia illa, ultime disponatur fundamentum ad hoc quod emanet ab ipso relatio, & consequenter relatio debet necessario pullulare, nec eius pullulatio potest à Deo impediari, quandoquidem non indiget concursu immediato eius.

Soluuntur obieciones.

47. Obiecies primò: nihil reale potest esse absque causa reali: quidquid enim de novo est, debet esse ab alio: nam non potest esse à se de novo, quia quidquid est à se, necessario est semper & ab aeterno: sed similitudo, quæ de novo produceretur in albedine, non habet aliquam causam realem: ergo non datur talis similitudo distincta realiter ab albedine seu albo. *Probat* minor, quia non potest assignari, quænam sit illa causa.

Respondeo breuiter, omissis aliis responsionibus, negando minoris cum sua probatione; causa enim producens illam relationem est ipsum fundamentum proximum, à quo per resultantiam necessario pullular relatio, quando ponitur terminus.

Dices: omnis causa naturalis productiva alicuius effectus necessario producit talē effectum, quando paſsum est debite applicatum: sed album est causa naturalis, & in ordine ad producendum effectum in seipso est sibi debite applicatum: ergo omnī effectū, quem potest producere in seipso, necessario producit, si Deus miraculose non impedit: sed manifestum est album existere posse naturaliter, quin similitudinem habeat in se productam, tum scilicet quando terminus non existet: eigo album non est causa productiva similitudinis in seipso.

Respondeo distingendo maiorem: si omnes conditiones necessario requisita adſint, concedo, si non adſint, nego. Et similiter distinguo minorem & consequens; distinguo etiam subſumptum: quando adſunt conditiones necessario requisita, nego; quando non adſunt, concedo subſumptum, & nego consequens; nam coexistencia cum termino est necessario requisita ad hoc ut resultet relatio.

48. Dices: posset fieri quod terminus relationis albi existentis in Hibernia produceretur in India: eigo hoc album non habet pro conditione necessario requisita positionem termini. *Probatur* consequens, quia sicut omne agens habet determinatam sphaeram activitatis: ita etiam videtur quod ad positionem conditionis alicuius in quacumque distantiā non potest agere.

Confirmatur; quia quomodo paries existens in Hibernia potest aduertere quod terminus ponatur in Indiis, verbi gratia?

Respondeo negando consequens, & ad probationem dico quod causa, quæ est productiva per naturalem emanationem alicuius effectus, qui exigit aliquam conditionem, ad hoc ut tribuat subiecto denominationem, non requirit maiorem applicationem istius conditionis, quam quæ sufficit ut tribuere possit illam denominationem; vnde si ponatur in quacumque distantiā, emanabit ille effectus, si eo ipso, quod producatur in quacumque distantiā, res emanans potest tribuere suo fundamento effectum suum formalē: quare quandoquidem similitudo possit facere parietem Romanum similem parieti productio in Indiis, eo ipso quod produceretur paries in Indiis, refutabit similitudo in pariete Romano.

Ad confirmationem dico quod non est necessarium ut agens naturale aduertat positionem conditionis, sed sufficit quod ponatur conditio, ut patet in igne, qui non aduertit applicationem suam ad paſsum, & tamen agit quando applicatur.

49. Obiecies secundò: si relatio esset ens reale, quando de novo produceretur, daretur motus ad ipsam, seu noua actio: sed hoc est exp̄esse contra Philosophum, ergo.

Respondeo negando maiorem, nam non debet dati actio productiva ad illud, quod sequitur necessario per resultantiam seu per emanationem, præsertim si taliter emanet, ut non possit impediti quin emanet, positis præquisitis ad emanationem.

Et si quara, vnde colligitur, si sit noua entitas distincta à fundamento, quod non producatur per veram actionem terminatam immediate ad seipsum.

Respondeo id colligi cum autoritate Philosophi, cum etiam ratione, quia nulla causa secunda potest aliquid producere actione aliqua, quin Deus immediate concurredat cum ipsa. Vnde si album per actionem aliquam produceret in se relationem, non posset hoc facere, quia

Qualem applicatio-
nem con-
ditionis
requirit
causa.

Causa na-
turalis non
debet ad
uertere
positionem
conditionis.

Deus immediate concurret cum ipsa; Deus autem libere agit, & consequenter posset non concurrere, & sic, si veller, quamvis essent duo alba coexistentialia, posset impedire ut esset relatio: sed hoc est absurdum, ut probatum est supra num. 44. ergo absurdum est, quod relatio intrinsecus adueniens producatur per actionem ad se immediate terminatam. Quod si Deus posset impedire resultantiam relationis, ut tenet *Mayronius* noster, profecto difficile esset ostendere, quod non producetur per actionem ad se immediate terminatam, vnde vel ex hoc etiam capite apparet improbabilitas illius sententiae.

50. *Obiicies tertio*, secundum Philosophum relatio adueniens subiecto sine sui mutatione sed hoc esset falsum, si esset entitas realis distincta ab ipso.

Respondeo, distinguendo maiorem: sine mutatione proprie dicta, quae est illa, qua aliquid mutatur ad formam non productam per resultantiam, sed per actionem veram & realem, concedo maiorem: in proprie dictam, quae est illa, qua subiectum aliter se habet, quam ante per receptionem formae resultantis, nego maiorem, & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

*Obiicies quartu*o, Deus de nouo dicitur similis posita de nouo creatura, quamvis non recipiat in se aliquam nouam entitatem: ergo similiter creatura posset dici de nouo similis, quando ponetur de nouo terminus.

Respondeo, negando consequentiam, quia Deus est incapax nouae entitatis proper suam infinitatem; secus autem est de creatura: & propterea quamvis negetur positio nouae formae in Deo, non tamen debet hoc negari in creatura.

Confirmatur, quia Deus dicitur de nouo volens sine productione nouae entitatis in ipso, & tamen non dicitur creatura de nouo volens sine positione nouae entitatis in ipsa: ergo quamvis dicatur Deus de nouo similis sine positione nouae entitatis in ipso, non debet idem dici de creatura respectu alterius creaturae. Itaque ex illimitatione & infinita perfectione Dei prouenit, quod possit habere denominations nouas sine forma noua in ipso recepta, quae illimitatio & infinitas non est in creatura, & propterea non debet dici recipere denominations nouas sine formis nouis, a quibus proueniant.

51. *Obiicies quinto*, si darentur relations superadditæ realiter fundamento, sequeretur dari in continuo infinitas relations actu.

Confirmatur ex Arriaga, quia sequeretur in Angelo esse infinitos simpliciter modos similitudinis ad omnia puncta, ac partes proportionales continui, qui modi sunt infiniti simpliciter, quia non sunt inter se communicantes, nec indeterminati.

Respondeo, eo modo quo habet infinitas partes, non esse absurdum, quod habeat infinitas relations: non sequeretur autem, quod alio modo haberet illas.

Ad confirmationem respondere negando sequelam, non possent enim Angeli habere plures modos ad partes continui, quam sunt partes ipsius continui, nec modi eius possunt esse magis determinati quam termini eorum: & sane minor nihil aliud potuisse venire Arriaga in mente.

52. *Obiicies sexto*: Idem est constitutuum hominis, & distinctuum eius: sed rationalitas est constitutua hominis: ergo est distinctua eius, & consequenter homo non habet relationem distinctionis realiter a se distinctam: quod si illam non habeat, nec aliam habebit, quia est eadem ratio.

Respondeo, distinguendo maiorem: idem est constitutuum & distinctuum formale, nego; idem est constitutuum & distinctuum fundamentaliter, concedo; & consequenter minori distinguo similiter consequens: ergo rationalitas est distinctua eius fundamentaliter, concedo; formaliter, nego.

Dices: homo ab equo substantialiter differt: ergo non differunt per relationem, quae est accidentis. *Respondeo* negando consequentiam, non ideo dicuntur substantialiter differe, quod substantia sit ratio formalis ipsos distinguendi, sed quod ipsorum substantia sit ratio, ad quam sequitur relatio, quae est ratio formalis referendi

ipos, ut distinctos. Itaque ut distinguatur relatio distinctionis, quae est inter aliqua ratione alius accidentis, & relatione distinctionis, quae sequitur inter illa ratione sive substantia seu essentia, illa vocatur accidentalis, haec substantialis seu essentialis.

Quod si queras, quare homo non habeat esse formaliter distinctum per rationalitatem, sed tantum fundamentaliter. *Respondeo*, rationem esse, quia potest esse, & habere rationalitatem sine eo quod habeat esse formaliter distinctum, quando scilicet non esset brutum: ergo rationalitas non est ratio formalis ipsum distinguens.

53. *Obiicies septimo*: Aequalitas est relatio realis, & tamen non distinguatur realiter a re aequali, verbi gratia a quantitate bipalmari: ergo. Probatur minor, quia si esset distinctum, deberet subiectari in illa quantitate, & vel esset tota in tota quantitate, & tota in qualibet parte ipsius, vel esset tota in tota quantitate, & pars in parte eius: non primum, quia sic esset spiritale accidentis, non secundum, quia sic qualibet pars istius quantitatis esset aequalis alteri quantitati, quod est absurdum.

Respondeo, negando minorem; ad cuius probationem concedo antecedens, & consequentiam pro secunda parte: nego tamen quod qualibet pars esset aequalis alteri, quia illud non dicitur aequaliter alteri, quod habet partem relationis aequalitatis, sed quod habet ipsam totam.

54. *Obiicies octavo*: multæ denominations nouæ saluantur sine forma superaddita fundamento: ergo denominations relationis possunt sic saluari, & consequenter frustra ponuntur formæ in fundamentis, a quibus ista denominations prouenant.

Respondeo, distinguendo antecedens: multæ denominations intrinsecæ, nego: extrinsecæ, concedo; similiter distinguo primum consequens: denominations relationis extrinsecæ, translatæ, intrinsecæ, negatur. Distinguendo etiam secundum consequens: a quibus denominations intrinsecæ prouenant, nego: extrinsecæ, concedo.

Quod si queratur, vnde colligamus denominations similis, aequalis, &c. esse extrinsecas.

Respondendum est, hoc colligi ex fundamentis nostræ conclusionis, & ex impugnatione aliorum modorum dicendi, & particulariter colligitur ex eo quod non sit potior ratio, cur essent denominations extrinsecæ, quam intrinsecæ, verbi gratia non est potior ratio, cur non album esset simile isti albo per denominationem desumptam ab illo albo, quam a seipso, & ab aliquo in se recepto.

Confirmatur; quod si scilicet dicitur aliquid denominari tale per denominationem extrinsecam, tunc datur aliqua forma in aliquo extrinseco, a qua prouenit illa denominatio; qualis forma non habet in re sic denominata; vnde quia est visum realiter est denominatio extrinsecæ, datur visio in oculo, a qua prouenit, qualis visio non datur in ipsa re, quae videtur verbi gratia in pariete, & ita discurrendo de omnibus, quae extrinsecæ denominantur, semper intenetur contingere: ergo, si hic paries dicereatur similis illi parieti per denominationem extrinsecam, deberet in illo pariete dari aliqua forma, a qua proueniret ista denominatio, qualis forma non esset in ipso pariete, qui denominatur similis; hoc autem est falsum, ut patet: ergo denominatio similis non est denominatio extrinsecæ adueniens.

55. *Dices*: etiam dantur denominations intrinsecæ nouæ absque noua forma superaddita: ergo ex denominatione noua similis non sequitur dari formam nouam intrinsecam superadditam; sed ex illa denominatione potissimum colligitur, quod dantur relations nouæ superadditas fundamentis: ergo non sufficienter colligitur. Probatur antecedens, in quo solo est difficultas huius discursus: fundamentum similitudinis, verbi gratia album, est in instanti, in quo ponitur terminus, proxime dispositum, ut emanet relatio; & ante non erat sic proxime dispositum, aliis ante existentiam termini emanaret illa relatio: sed illa denominatio proxime disposita ad emanationem est denominatio intrinsecæ, tam bene, quam denominatio similis, ut patet ex discursu nostro paulo ante premisso, quia non datur aliqua forma extrinsecæ, a qua proueniret; & præterea non

non prouenit ab illa forma intrinseca noua, quia non potest assignari quanam illa sit, & quia daretur processus in infinitum: ergo datur denominatio intrinseca noua absque illa forma intrinseca.

Hæc replica, est satis bona, & vrgens contra nostram sententiam. Sed respondetur tamen negando antecedens, & minorem suæ probationis pro secunda parte: quandoquidem illa denominatio prouenit à coexistentia fundamenti cum termino, quæ coexistentia est forma intrinseca fundamento.

56. *Obiectio nono: ex iis quæ realiter distinguantur, potest Deus saltem illud, quod est prius, conseruare sine posteriori: hinc enim inferimus nos cum Scoto contra D. Thomam, quod materia quæ prius est forma, & distincta realiter ab ipsa, possit conseruari sine forma, nec ipsi met Thomistæ videntur hoc negare de quacumque forma determinata, licet existimant materiam non posse conseruari absque aliqua forma indeterminate: sed relatio similitudinis, quæ hic paries refertur in hoc instanti ad alium parietem, est distincta realiter à duobus parietibus coexistentibus pro illo instanti, & parietes illi duo coexistentes, etiam ut coexistentes, sunt distincti realiter ab illa relatione, & etiam priores illa, ut facientur omnes, qui tenent nostram conclusionem: ergo Deus posset conseruare illos duos parietes coexistentes, etiam ut coexistentes, seu simul cum coexistentia, absque illa relatione.*

Respondeo: debet ad hanc difficultatem conformiter ad dicta supra de emanatione relationis, distinguendo maiorem: si posteriori non sequatur per emanationem necessariam à priori sine actione aliqua reali terminata ad ipsum, concedo maiorem; si sic, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

57. *Obiectio decimo: non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed nulla est necessitas distinguendi relationem realiter, aut modaliter à fundamento, & termino & coexistentia: ergo non debet ab ipsis distinguiri. Probatur minor, quia si esset aliqua necessitas, maxime ad salvandam denominationem nouam similis, verbi gratia, in pariete albo ad alium parietem album: ed si intelligatur per simile aliquid relatum per aliquam relationem superadditum, non est ratio illa, vnde colligatur quod paries sit de novo similis, aut habeat illam denominationem de novo: ergo nulla est necessitas ponendi aliquam similitudinem in pariete distinctam realiter à pariete illo, & alio pariete coexistente.*

Confirmatur hoc, quia si non habuissimus hoc nomen simile, nec aliquis diceret nobis, quod daretur aliqua forma superaddita albo, quando producereatur aliud album, non potuissimus illo discursu colligere, quod daretur talis forma superaddita, nec habuissimus occasionem illam imponendi nomen similitudinis ad significandum illam formam in abstracto, nec nomen simili ad significandam illam in concreto: ergo nulla assignari potest necessitas rationis ad ponendam illam formam superadditam, quæ significaretur per nomen simile, aut similitudinem.

58. *Dices: videtur vnum parietem album se aliter habere ad alium parietem album, quam ad parietem nigrum: ergo habuissimus fundamentum colligendi, quod haberet aliquam formam, per quam sic se haberet.*

Contra, quia si intelligatur in antecedenti, quod videtur ipsum aliter se habere per formam aliquam superadditam, certum est quod non videtur ex terminus ipsum habere se aliter ad vnum potius quam ad alterum; neque enim illa forma superaddita intuitu videtur ab intellectu, aut percipitur ab illo sensu externo, vnde si videatur inesse, debet videri per discursum aliquem: sed non possunt assignari principia illa, ex quibus discursus colligatur, quod inquit aliqua forma superaddita parieti, per quam aliter se habeat ad alium parietem, distincta ab albedine & coexistentia eius cum alio pariete albo. Si autem intelligatur quod aliter se habeat ad vnum parietem, quam ad alium, quia habet albedinem, quæ est representabilis per eandem speciem, per quam representari potest forma non existens parieti albo, & non habet formam, quæ re-

presentari possit per eandem speciem, per quam representari possit forma inexistentis parieti nigro, verum est, quod aliter se habeat ad parietem album quam ad nigrum; sed non sequitur inde, quod habeat aliquam formam, quæ sit superaddita albedini & coexistentia;

59. *Hic discursus examinat fundamentum principale nostræ sententiaz, & reddit mihi sententiam negantem relationes intrinsecas aduenientes distinctas realiter aut modaliter ab extremis coexistentibus valde probabilem. Respondeo: tamen potest negando minorem cum minori sua probationis ratio autem constabit ex dicendis ad confirmationem.*

Ad quam respondeatur, negando antecedens: ratio enim discursus, vnde colligeremus vnum album dicere aliquem respectum ad aliud album, qualem non diceret ad nigrum, est quod esset representabilis per speciem, per quam possit representari aliud album, & quod nigrum non possit representari per eam nam ex hoc saltem probabiliter apparet, quod dicar aliquem ordinem & respectum actualem ad album, distinctum à respectu quem dicit ad nigrum; & illum ordinem vocamus similitudinem, & tem habentem illum ordinem, ut est habens illum, vocamus simile.

60. *Obiectio undecima, ex Arriaga numero 20. Duo alba essent similia, quamvis per impossibile non ponatur modus distinctus quo redderentur similia: ergo ut sine similes, non debet superaddi ille modus. Consequentia est evidens: probatur antecedens, quia Petrum esse similem albo, nihil aliud est, quam Petrum esse album, & Paulum esse album.*

Confirmatur, quia modus superadditus non facit Petrum & Paulum esse eiusdem naturæ humanæ: ergo non facit ipsis esse similes in natura, quia ab eo habent esse sic similes, à quo habent esse eiusdem naturæ, cum nihil aliud sit eos esse similes in natura, quam esse eiusdem naturæ.

Confirmatur secundo, quia album, & nigrum sunt se- ipsis differentia absque illo modo superaddito; neque enim modus superadditus addit illis differentias.

Respondeo: breuiter negando antecedens obiectio & utriusque confirmationis, & probationem antecedentis obiectio. Ad probationem autem consequentis secunda confirmationis Respondeo, modum superaddere illud, à quo habent differre, licet non superaddat differentiam, in qua differunt.

Q V A E S T I O IV.

De tribus modis Relatiuorum assignatis à Philosopho.

61. *A* Ducentum, ex relationibus quasdam esse mutuas, illas scilicet, quarum quando vna resultat in uno extremo, altera etiam in altero extremo resultat; & tales sunt similitudines creaturarum inter se: Quasdam autem non mutuas, illas scilicet, quarum vna resultante in uno extremo, altera non resultat in altero, & tales sunt relationes cognoscentes ad cognitionem quædam etiam relationes sunt & equiparantæ, illæ scilicet quæ, cum sint correlationes, similem habent denominationem in utroque extremo, ut similitudines; quædam autem sunt disquisitoriae, scilicet correlationes illæ, quæ non habent similem denominationem, ut paternitas & filiatio.

Porro Philosophus omnes relationes reduxit ad tres species, seu tria genera, de quibus hic agimus. *Prima species* est earum, quæ sunt inter res, quæ habent inter se unitatem, aut diversitatem in aliqua re, seu formalitate. *Hæc species* continet sub se multas species, nā si res habent conuenientiam in aliqua ratione prædicabili de ipsis in quid, siue illa ratio sit substantia, vel accidens, relationes quæ habent ad inicem, vocatur identitas; si vero non habent conuenientiam in tali ratione, relatio vocatur diversitas: verbi gratia, quia homo & brutum conuenient in animali, & animal est prædicabile de ipsis in quid, propter haec relationem identitatis inter se; quia vero non

conueniunt in ratione specifica bruti aut hominis, propterea habent relationem diversitatis inter se in ratione specifica.

Relationes
similitudi-
nis & dis-
similitudi-
nis.

62. Quod si duæ res habeant conuenientiam in aliqua ratione prædicabili in quale quid, siue sit essentialis ipsiis, siue accidentalis, tunc dicuntur habere relationem similitudinis inter se; & si conuenient in tali ratione, dicuntur habere relationem dissimilitudinis. Sic duo parietes albi, quia conueniunt in albedine, dicuntur similes; duo vero parietes, quorum unus sit albus, & alter niger, dicuntur dissimiles.

Denique si duæ res habeant conuenientiam in quantitate siue molis, siue perfectionis, aut virtutis, id est si conueniant in aliquo prædicato quantitatuo (prædicatum autem quantitatuum est illud, per quod apte responderi potest quærenti quanta sit res, verbi gratia quia quærenti quanta longitudinis si aliqua res, aut quanta virtutis; responderi potest: est tricubita, aut est tantæ virtutis, ut possit superare centum homines, propterea esse tricubitum, & esse tantæ virtutis, sunt prædicata quantitatua) relationem quam habent, vocatur æqualitas; & si non conueniant in tali prædicato, relatio, quam habent, vocatur inæqualitas. Sic Petrus, & Paulus dicuntur esse æquales in perfectione essentiali, Petrus vero & Bucephalus dicuntur inæquales. Similiter duo ligna tricubita dicuntur æqualia in mole, lignum vero tricubitum, & lignum duorum cubitorum inæqualia.

Sex spe-
cies rela-
tionum
primi ge-
neris.

63. Ex quibus habemus, quod relationum primi generis seu primæ speciei, seu primi modi assignari ab Aristotele sint sex species *Identitas*, *dineritas*, *similitudo*, *dis- similitudo*, *æqualitas*, & *inæqualitas*. Et haec relationes dicuntur communiter fundati in unitate, & multitudine; in unitate quidem tres, ut *identitas*, *similitudo*, & *æqualitas*; in multitudine vero aliae tres, ut *dineritas*, *dissimilitudo*, & *inæqualitas*; & proprieate *unitas* & *multitudo* dicuntur esse ratio proxima fundandi haec relationes. Sed, ut adhuc minus alias, Philosophus non dixit eas fundari in unitate, aut multitudine, sed tantum dixit illa esse eadem, similia & æqualia, quorum extrema sunt una; diversa vero, dissimilia, & inæqualia, quorum extrema non sunt una, sed multa.

Dices: secundum nos non datur aliqua unitas inter Petrum & Paulum in humanitate, nisi unitas similitudinis; ergo relatio, quam habent inter se, non est identitas, sed similitudo.

Respondeo distingendo antecedens: unitas similitudinis large loquendo, concedo; stricte loquendo, nego. Itaque similitudo est duplex, una largo modo, & est quæcumque conuenientia aliquorum in prædicato prædicabili, siue in quid, siue in quale; alia stricto modo, & est conuenientia in prædicato prædicabili in quale, & eodem modo de dissimilitudine est discordum. Vnde licet Petrus & Paulus non habeant aliam unitatem in natura, quam similitudinis; tamen non sequitur, quod illa similitudo non sit identitas: quia non est similitudo stricta fundata in solo prædicato prædicabili in quale quid, sed est fundata in sola natura specifica, quæ prædicabilis est de illis in quid.

Aduentum autem hic, quod quando dicuntur habere solam unitatem similitudinis, id non intelligendum sit de similitudine formalis, quæ sit respectus, sed de similitudine fundamentali; vnde concedi potest, quod similitudo formalis ipsorum sit fundata in unitate, tanquam in ratione fundandi.

Probabile
est inter
producens
& produ-
ctum non
dari alias
relationes
præter a-
ctionem &
passionem.

64. Secundæ species est earum, quæ intercedunt inter producens, & productum, & haec dicuntur fundati in actione & passione, vel quia actio & passio sunt rationes fundandi ipsas, ut volunt aliqui, vel quia sunt conditiones necessario requisite, ut volunt alii. Sed, ut verum fatear, non existimo inter producens & productum dari aliquam relationem distinctam ab ipsa actione productiva & passione ipsi in producto correspondente. Adducor ad hoc sentendum duabus potissimum rationibus. Prima est, quod nulla possit assignari necessitas alterius alicuius relationis, præter ipsam generationem, seu productionem

actualem: omnis enim denominatio, quam habet producens ad productum, verbi gratia pater ad filium, potest provenire ab ipsa generatione actuali.

Dices aliquem esse patrem actu, tum quando non existit generatio actualis ipsius, aut nullus influxus in filium: ergo illa denominatio patris non potest provenire formaliter à generatione actuali. Probatur consequentia, quia si proveniret ab ipsa formaliter, non posset esse actu pater, quin esset ista generatio actu.

Respondeo distingendo antecedens: si per esse actu patrem intelligitur esse habentem paternitatem actu, nego, quia non potest assignari illa necessitas ponendi ullam paternitatem actu in ipso, nec est illa ratio per quam illud colligatur; si per esse patrem actu intelligitur esse illud individuum actu, quod generauit aliud individuum, siue sit ipsius paternitas actu, siue non, concedo antecedens, & similiter distinguo consequens; si intelligatur primo modo, nego; si secundo modo, concedo. Itaque est patrem non est aliud, quam esse illum hominem actu qui generat, vel generauit filium.

65. Dices: si nihil aliud est esse patrem actu, quam esse actu illam substantiam viuentem, quæ producit aliam substantiam viuentem in similitudinem naturæ, aliquis est pater actu, quamvis non haberet actu filios, quod est contra communem modum dicendi omnium fere.

Respondeo primo: quamvis hoc totum concederetur, nihil inde sequi absurdum: communis enim ille modus loquendi fundatur in illa sententia, quod detur paternitas distincta à generatione: à qua sententia, qui recedit, debet etiam recedere à communione illius dicendi modo.

Respondeo secundò negando sequelam, quia illa generatio præterita non denominat hominem patrem, nisi dum existit filius. Et si petatur unde hoc colligatur, respondeo quod ex illo communio modo loquendi.

Confirmatur, quia si velit aliquis explicare quid sit esse patrem, non potest id aliter explicare, quam dicendo quod sit ille, qui generauit filium: ergo signum est quod paternitas nihil aliud sit, quam ista generatio filii.

Secunda ratio, quæ me mouet, est quod paternitas in divinis sit ipsam generatio actualis filij æterni: ergo paternitas creata est ipsam generatio filij creata. Probatur consequentia, quia una ex principiis rationibus, quibus probatur relationes dati in creaturis, & maxime paternitatem, est quod detur relatio paternitatis in divinis: ergo quandoquidem paternitas divina non sit distincta à generatione, debet dici quod etiam paternitas creata non sit distincta à generatione saltem realiter.

66. Obiectes, Philosophus numerat relationes productis ad productum inter relationes intrinsecus aduenientes: sed si non distinguerentur à generationibus, hoc esset fallum, quia essent extrinsecus aduenientes, sicut generationes illæ.

Confirmatur; quia Scotus tenet etiam dati relationem intrinsecus aduenientem inter producens & productum.

Respondeo primo, valde probabile est, quod quamvis Philosophus, dum ageret de relatione intrinsecus adueniente, agat etiam de relationibus productis ad productum, non tamen senserit illas esse intrinsecus aduenientes, aut pertinere per se ad prædicamentum tertium *A* aliquid. Et iuxta hoc dicendum est quod tres species, quas assignauit, non sint tres species relationis intrinsecus aduenientis; & ita multi authores explicant illum. Quod si posuerit illas tanquam species relationis intrinsecus aduenientis, dicendum est quod hoc non fecerit, quasi ita ipsemet senserit, sed quod ita communiter reputabatur; nec est mirum quod ita explicetur, quia sicut posuit tanquam species quantitatis aliquas, quæ reuera non sunt species eius, propterea quod communiter reputarentur esse species eius, quid mirum est si ita fecisse dicatur de relationibus?

Ad confirmationem dico, Scotum non ita ex proposito tenuisse, sed supponuisse id cum Philosopho, siue ita esset, siue non. Cui non placet hoc, satisfaciat meis rationibus, & teneat oppositum, præsertim propter authoritatem Philosophi & Scotti.

67. Obiectes

67. Obiicies secundo: hæ relationes dicuntur fundari in actione & passione: ergo distinguuntur ab illis. Respondeo distinguendo antecedens: si dentur, concedo; si non dentur, nego.

An actio & passio sint rationes fundandi ipsas, an vero conditiones sine quibus non. Respondeo probabile esse quod sint tantum conditiones sine quibus non, quia videtur quod relationis realis requiri rationem fundandi, non possit esse sine ratione fundandi actu existente: sed paternitas, si esset distincta à generatione, daretur actu, generatione non existente: ergo non habet pro ratione fundandi generationem, sed tantum pro conditione sine qua non; ratio autem fundandi ipsam erit potentia generativa. Quod si tamen aliquis vellet dicere, quod omnis relatio non perat habere rationem fundandi actu existentem ut sic, difficulter posset impugnari: quare altera sententia, quæ tener actionem esse rationem fundandi hæ relationes, satis est probabilis.

68. *Tertia species* relationum est illarum, quæ non sunt mutuæ, id est quæ non habent correlationes à se distinctas; & huiusmodi sunt relationes scieræ ad scibile, seu ad id, quod scitur: quanuus enim scientia dicatur per aliquid sibi intrinsecum actualis scientia alicuius obiecti, & esse illud, quo actualiter intellectus denominatur cognoscens; tamen obiectum non dicitur esse, scitur aut cognitum per aliquid sibi intrinsecum, sed solum habet esse cognitum per hoc, quod terminet scientiam, & propterea cognoscens dicitur habere relationem ad cognitum, cognitum autem non dicitur habere relationem aliam ad cognoscendum præscritum, quæ sit realis. Huiusmodi autem relationes, non mutuæ, vocantur relationes mensurabilis ad mensuram, propterea quod obiecta, quæ sunt eorum termini, mensurant nobis perfectionem actuorum, ad quos sequuntur huiusmodi relationes: ex eo enim quod actus potentia intellectu possit versari circa Deum, & actus potentia visuæ non possit, colligo actus potentia intellectu esse perfectiores quam potentia visuæ, & propterea obiecta istorum actuorum mensurant, id est, certificant nobis perfectionem istorum actuorum. Quod universaliter est verum, quoties ex alio capite non occurrit aliqua alia ratio aliunde desumpta, ex qua possit colligi oppositum, de quo suo loco.

69. Sed si queratur, vnde colligatur quod datur altera relatione realiter distincta ab ipsa scientia, qua referatur sciens seu cognoscens ad tem scitam seu cognitam, reuera difficulter poterit assignari. Quare non improbabiliter reetur ab aliquibus, huiusmodi relationes tertii generis esse transcendentes, & non prædicamentales. Aristoteles autem, qui eas videtur, ut prædicamentales, numerare, exponendus esset, ut supra. Si cui tamen magis communis opinio placet, dicat colligi posse distinctionem relationum huiusmodi ab actibus, ad quos sequuntur, quia possit esse scientia in aliquo intellectu sine eo quod intellectus intelligenter illud obiectum; ut si Deus destrueret obiectum & speciem eius, conseruara scientia, tunc enim certum est quod intellectus non cognoscere nec scire illud obiectum, quanuus non habet scientiam illius, sed si relatio tendenter actualis ad obiectum esset realiter identificata scientia, hoc non posset facere: ergo signum est quod illa relatio distinguatur realiter ab actu scientia.

Et si queratur, vnde colligatur quod Deus destruxit obiecto & specie eius, possit conseruare scientiam in intellectu. Respondeo, ex eo quod quandoquidem scientia sit quid absolutum, pertinet enim secundum omnes ad prædicamentum qualitatis, non appetit ratio tam necessaria connexionis inter ipsam, & obiectum, ut Deus non posset illa conseruare sine se inuicem: sed de hoc etiam agemus alias in libris de anima, Deo volente.

70. Obiicies primò contra hunc tertium modum: obiectum est causa scientiæ: ergo referuntur ad se inuicem per relationes secundi generis: ergo non per relationes tertii generis.

Respondeo, negando consequentiam, possunt enim

aliqua referri ad se inuicem per diueras specie relationes, ut patet in patre & filio, qui referuntur ad se per relationem similitudinis & productionis.

Obiicies secundo: relationes creaturæ ad Deum sunt non mutuæ, & tamen non sunt tertij generis, sed potius secundi generis.

Respondeo, relationes creaturæ ad Deum non esse prædicamentales, & consequenter non esse vilius generis relationum prædicamentalium. Deinde respondeo creaturas, si referrentur ad Deum vila relatione prædicamentali, etiam referri per relationem tertij generis, & non solum secundi generis aut primitum tamen dicendum esset quod non omnis relatio non mutua esset tertij generis, sed solum relationes non mutua mensurabilis ad mensuram.

Q VÆST I O V.

A quo sumat relatio suam specificationem.

71. *Non* queritur, à quo formaliter, & intrinsece sumat specificationem, quia certum est, quod omnis relatio sic sumat specificationem à sua distinctione specifica, in ipsa essentialiter & intrinsece inclusa, sicut homo sumit specificationem suam à rationalitate. Sed queritur, vnde sumat specificationem suam extrinsecam, hoc est dicere, vnde nos colligamus vnam relationem esse distinctam specie ab alia relatione: nam cum essentiam relationis non videamus in se, oportet ut habeamus aliquam indicia, vnde colligamus vnam esse distincta specie ab altera.

Hac de re Complutenses enumerant tres diuersas Theoriarum sententias. Prima afferit sumi specificationem relationis à fundamento & ratione fundandi, non vero à termino: ita Flandria, Nazar, Caiet, Begnes.

Seconda sententia tenet specificari adquare à solo termino, & non à fundamento: sic Soncinas, Aranxa, &c alij.

Tertia denique est media, dicitque relationem specificari tum ex termino, tum ex fundamento, non secundum relationes materiales, sed secundum rationes fundandi & terminandi. Hanc præferunt: pñm Complutensis, & pro ea citant multos auctores, & est sine dubio Scotti in 2. dist. 1. quæst. 5. & in 4. dist. 12. quæst. 1.

CONCL V S I O I.

71. *Specificatio relationis adquane sumenda est ex fundamento & termino proximo ac formaliter ita, ut quotiescumque aliquæ relationes habent fundamenta, & terminos formales eiusdem rationis, possit optime colligi quod relationes sunt eiusdem rationis. Intelligo autem per fundatum proximum & formale illam formam vel formalitatem, ratione cuius ad rem, quæ per relationem refertur, levigatur relatio seu conuenit ipsi: & per terminum formale proximum intelligo ipsammet formam seu formalitatem, ratione cuius conuenit rei, quæ terminat relationem, ipsam terminare; verbi gratia, quia similitudo parietis alli ad alium parietem album conuenit illi parieti ratione albedinis, propterea albedo est fundatum formale & proximum, seu quod idem est, ratio fundandi istam similitudinem, & quia albedo existens in altero pariete est ratio, ob quam terminat illam similitudinem, propterea vocatur terminus formalis & proximus istius relationis, & ratio terminandi ipsam. Similiter, quia animalitas hominis est ratio, cur homo dicat similitudinem essentialiæ ad brutum, & animalitas bruti est ratio, cur terminat illa similitudinem, animalitas heminis est fundatum formale, & animalitas bruti terminus formalis istius similitudinis.*

Hoc suppositio patet conclusio, quia non potest colligi, vnde haberent relationes conuenientes in fundamento proximo & termino formaliter distinctionem specificam: ergo debet dici quod habeant adquate suam specificationem ex fundamento huiusmodi & termino,

Confirmatur, quia si essent aliquæ relationes, quæ conuenirent in solo fundamento, aut in solo termino: eo ipso colligerentur esse distinctæ speciei, quia vna respiceret essentialiter aliquid, quod non respiceretur ab altero: verbi gratia dissimilitudo albi ad nigrum, & similitudo albi ad

albus distinguuntur species, quia licet conueniant in fundamento formalis, v.g. in albedine, una tamen respicit essentialiter nigrum, & altera ipsum non respicit, sed aliud album. Deinde a paritate rationis, si essent duas relationes, quae respicerent eundem terminum formalem, verbi gratia albedinem (ut similitudo albi ad album, & dissimilitudo nigri ad album respiciunt albedinem istius albi, ad quod referunt sua subiecta) quanvis conuenient in termino formalis, seu in ratione formalis terminativa, tamen quia una ex ipsis respicit essentialiter albedinem in fundamento, quod refertur, quam albedinem non respicit altera, nimis dissimilitudo, sed potius nigredinem; hinc optimè colligit quod distinguuntur species.

CONCLVSION II.

Post spe-
cificatio-
nem relationis
decumus vel
a solo ter-
mino, vel a
solo fun-
damento
in aliquo
sensu.

73. *Specificatio relationum* potest *desum* vel a termino formalis solo, vel a fundamento formalis solo in hoc sensu, quod eo ipso, quod aliqua relatio habeat terminum formale, tamen distincta rationis a termino formalis alterius rationis, colligi debet quod utraque relatio sit distincta rationis, non recurriendo ad fundatum; & eo ipso quo aliqua relatio habet fundatum proximum distincta rationis a fundamento proximo alterius relationis, utraque relatio debet dici esse distincta species.

Probatur, quia si non possit colligi quod duas relationes sint eiusdem rationis, nisi cognoscantur conuenire in fundamento & termino, ut diximus conclusione praecedenti, sequitur manifeste sufficere vel diversitatem solius fundamenti, vel solius termini ad diversitatem relationum.

Probatur secundum, quia ex ipso quo aliquid respicit essentialiter aliquid distincta rationis, quod non respicitur ab alio, debet necessariò esse distincta rationis ab illo; si enim essent eiusdem rationis, ab utroque respiceretur, ut videtur manifestum: sed ex relationibus habentibus fundamenta proxima distincta rationis una respicit aliquid essentialiter, quod non respicitur ab altera, & idem est de relationibus respiciuntibus diuersos terminos: ergo ex ipso quo habent diuersa specie fundamenta, aut diuersos specie terminos, erunt distincta rationis, quanvis in ceteris conuenient.

74. *Obiicies contra primam conclusionem*: relatio, quam dicit causa ad calorem instantaneum productum, & relatio quam dicit ad eundem successivum productum, sunt distincta rationis, & tamen terminus formalis & fundatum formale sunt eiusdem rationis: ergo unitas specifica relationum non desumitur ad eundem ex fundamento & termino, modo explicato in prima conclusione. Simile argumentum potest fieri de relatione, quam dicit causa ad effectum libere productum, & eundem vel similem effectum naturaliter productum.

Respondeo; si istae relationes sunt distincta speciei, ut supponitur, negando consequentiam, quia terminus formalis relationis, quam dicit causa ad calorem instantaneum productum, non est calor quomodo cumque, sed calor quoad partes omnes simul existentes cum ordine ad non esse immediate praecedens in qualibet parte ex illo proximo instanti; terminus vero relationis, quam dicit causa ad calorem successivum productum, non est calor quomodo cumque, sed calor constans partibus, quae simul non producuntur, & de quorum qualibet non est verum dicere pro uno vlo instanti, quod immediate praecesserit non esse ipsum.

Similiter respectus, quem dicit causa ad eff. Atum libere productum, habet pro fundamento proximo potentiam liberam; respectus autem, quem dicit causa ad effectum naturaliter productum, habet pro fundamento potentiam naturaliter productuam; quae duas potentias sunt distincta rationis: unde illi duo respectus, quidquid sit, non conuenient in termino, non conuenient in fundamento.

Dixi initio huius responsionis, si respectus seu relationes illa sint diversa rationis, quia fortassis productio instantanea, & productio successiva eiusdem caloris sunt eiusdem rationis intrinsecæ, & solu accidentaliter distinctæ, per hoc scilicet, quod una productio, nimis in-

stantanea, integratur ex pluribus productionibus partialibus simul habentibus primum sui esse: altera vero interpretatur ex pluribus productionibus non habentibus simul primum sui esse. Vnde eodem modo videntur distinguiri, quo plures homines successiue producti, & plures homines simul producti, certum autem videri quod inter illos hos homines non sit nisi distinctio accidentalis. Hoc tenet parum facit ad præsens.

75. *Obiicies secundo contra vitramque conclusionem*: relatio sumit suam specificationem a solo fundamento: ergo terminus nihil facit nec ad unitatem duarum relationum, & sic falsa est prima conclusio; nec ad distinctionem duarum relationum, & sic falsa est secunda conclusio. Probatur antecedens, quia quod dat esse, dat specificationem; sed fundamentum solum dat esse rei: ergo dat ipsis specificationem.

Respondeo negando antecedens, ad cuius probationem distinguo maiorem: quod dat esse, dat specificationem, hoc est ad ipsi praedicata sua intrinsecæ, & essentialia, concedo maiorem; impossibile est enim quod dat esse, non dando illa, ex quibus constituitur illud esse: quod dat esse dat specificationem sic, ut ex illo solo debet colligi quod illa res, cui dat esse, sit talis vel talis speciei distinctæ ab omnibus aliis rebus, nego maiorem: nam Deus dat esse omnibus rebus, & posset se solo producere omnia absolute, aut saltem plurima absolute distincta rationis, quorum tamen distinctio specifica non potest colligi per ordinem ad Deum, ut manifestum est. Similiter una causa creata potest dare esse pluribus effectibus distincta rationis, quorum distinctio non potest colligi per ordinem ad illa causam, vnde ista causa non potest specificare illas res sic, ut ex ea possit colligi ipsorum distinctio, quanvis de ipsis sumum esse, & speciem. *Rursum* ex tuis proueniente ab aliquo & non potente prouenire ab alio, colligo optimè illud, a quo prouenit, esse distincta speciei ab illo alio, a quo non potest prouenire, & specificat propterea illam rem, a qua prouenit, & tamen tuis non dat esse in vlo genere causæ, proprie loquendo, ipsimet homini, verbi gratia a quo prouenit, sed potius recipit esse ab homine: ergo non omne quod specificat rem, debet dare esse proprie loquendo rei, quam specificat, & consequenter quanvis terminus non daret esse relationi, proprie loquendo, adhuc posset specificare ipsam.

76. Quod si velit aliquis dicere quod quidquid specificat aliquam rem, det ipsi speciem & esse aliquo modo, quia dare speciem aliquo modo potest esse deducere in cognitionem, quod res sit talis vel talis speciei, erit quæstio de nomine; & id admittendo, negari debet minor, nempe quod solum fundamentum det esse & speciem relationis in hoc sensu: nam ex probationibus nostris patet, quod ex termino etiam colligatur non minus quam ex fundamento, relationem esse talis vel talis speciei.

Itaque vno verbo, quando dicitur, quod illud solum det specificationem, seu deducat in cognitionem quod res sit talis vel talis speciei, quod dat esse; si intelligatur hoc de dare esse proprie in genere efficientis, aut materialis, aut formalis intrinsecæ, aut finalis, falsum est; si vero intelligatur quod illud solum det specificationem, quod dat esse, quatenus per ordinem ad ipsum potest cognosci quod res sit talis vel talis speciei, verissimum est, sed non præiudicat nobis: quia non solum fundamentum dat esse hoc modo, sed etiam terminus; nec solum terminus, sed etiam fundamentum.

77. *Obiicies tertio contra vitramque conclusionem*: toto esse relationis est ad aliud se habere, quod est ad terminum: ergo solus terminus potest specificare, & nullo modo fundamentum, nec partialiter, nec totaliter.

Respondeo distinguendo antecedens, totum esse ipsius est ad aliud ita, ut nihil respiciat essentialiter præter terminum, nego antecedens; quia certum est quod essentialiter fundatum respiciat sic, ut non possit esse sine ipso; magis quam sine termino: ita ut nullum effectum tributum fundatum, quam referre ipsum ad terminum, concedo antecedens; & nego consequentiam: quia hoc non obstante potest accipere specificationem ab ipso fundamento, quan-

modo
totum esse
relationis
est ad aliud
se habere.

quandoquidem essentialiter ordinetur ad referendum ipsum terminum sic, ut non possit ex natura sua referre aliud fundamentum distinctæ rationis ad eundem terminum, nec ad alium.

Pro complemento huius questionis aduertendum; quod quando dicimus posse colligi distinctionem relationum ex terminis, non sit sensus, quod una & eadem relatio non possit habere plures terminos distinctissimæ rationis; nam, ut alias dicemus, quotiescumque fundatum ita se habetur, ut non possit referri ad unum terminum, quin necessario deberet referri ad alterum, nec è contra, posset unica relatione reali referri ad utrumque. Vnde sensus est, quod quotiescumque aliqua una relatio realiter distincta ab alia relatione habet terminum distinctæ speciei ab alio termino, oporteat istas relations distinguiri specie, & quod distinctio specifica ipsorum possit colligi ex terminis.

Q V A S T I O VI.

Virum multiplicatis numero terminis multiplicentur numero relations.

Relations
subiectarum
in diversis
numero
subiectis
distinguuntur
per numero

78. **O**stendimus questione precedenti, quomodo posse realiter distinguuntur inter se comparatae, sicut eiusdem vel diversæ speciei; nunc ostendere conabimur, quæ nam relations inter se numero distinguuntur. Et in primis supponunt omnes, relations reales simplices, quæ subiectantur in duabus numero subiectis, esse diversas numero, quia naturaliter idem numero accidens nequit esse simile in diversis subiectis: & quomodo ex accidentibus absolutis plurima sicutem possint esse, successiæ quidem sine dubio; simul autem probabiliter, ut diximus supra de potentia Dei absoluta in subiectis diversis; tamen accidentia relativa, quæ seipso inhærent subiectis suis, & sunt essentialiter actuales determinations eorum, nequeunt esse nec successiæ, nec simile eriam de potentia absoluta in pluribus subiectis. Vnde patet, quod eo ipso, quo cognoscimus hoc numero album habere similitudinem ad aliud album, & aliud album habere similitudinem ad idem album, possimus colligere, illas duas similitudines esse distinctas numero: quare diversitas fundamenti se solo sufficit ad colligendam distinctionem numericam relations in illis diversis fundamentis subiectarum.

Supponum præterea omnes, idem reali fundamentum posse fundare plures relations distinctas numero, & distinctæ etiam speciei, ad diversos scilicet specie terminos; idem enim album referunt per similitudinem ad unum album, & per dissimilitudinem ad nigrum; & ista duæ relations similitudinis & dissimilitudinis, sicut sunt distinctæ speciei, ita sunt secundum omnes distinctæ numero: & hinc ad colligendum, alias duas relations esse distinctas numero, non requiriunt quod cognoscantur esse in diversis subiectis; nec ad colligendum quod sint eadem numero, sufficit quod colligantur esse in eodem subiecto.

79. *Difficultas ergo est*, an quando subiectum idem referatur ad terminos plures eiusdem rationis, ut unum album ad plura alba, unus pater ad plures filios, sit eadem numero relatio, quæ referatur ad omnes; an vero tot sint relations distinctæ numero in ipso, quot sunt termini distincti numero, ad quos referunt: si enim sint tot numero relations, quot termini, multiplicantur terminis, multiplicantur numero relations in eodem fundamento, & non poterit ex unitate fundamenti colligi unitas numericæ relationum eiusdem etiam speciei, sicut non potest colligi ex unitate eius unitas numericæ relationum distinctæ speciei. Si vero non sint tot numero relations, sed unica tantum, quæ referatur ad omnes, tum non multiplicabuntur relations in eodem fundamento ad multiplicationem terminorum, & ex identitate fundamenti colligi poterit identitas relationum eiusdem speciei, ut pater.

80. *Prima sententia* tenet non multiplicari relations ad multiplicationem terminorum eiusdem speciei, & colligi propterea unitatem numericam relationum eiusdem speciei, verbi gratia similitudinem ad plura alba, & parenterit ad plures filios ex unitate fundamenti. Hanc tenet D. Thomas teria dist. 8. quæst. 1. & 3. part. quæst. 3. art. 5. quem sequuntur Thomistæ communiter,

Caietanus, Medina, Capreolus, Ferrar. quos citat & sequitur Cursus Complutensis dis. 14. quæst. 7. §. 4. Toletus. hic q. 2. Ruius q. 8. Ioannes a Sancto Thoma q. 17. art. 6. & alij.

Secunda sententia extreme opposita est, ad multiplicationem terminorum multiplicati in eodem fundamento relations, quibus referatur ad illos terminos. Ita Scotus in 3. dis. 8. quæst. 1. & 2. art. 5. Mer. qn. 7. quem præter suos omnes sequuntur Suar. scilicet 8. Fonseca ibid. c. 10. q. 1. scilicet 3. Molina 1. par. q. 1. art. 2. Amicus hic tratt. 9. 7. dub. 8. art. 2.

Tertia sententia media est, quandocumque fundamentum ita referatur ad plures terminos, ad quorum unum nequit referri, quin referatur ad aliquos, non multiplicari in ipso relations numero distinctas realiter ad illos terminos, sed unica numero reali relatione ipsum referri ad illos terminos, sed quando referatur ad plures terminos, ad ad quorum unum potest actu referri, quin ad ceteros actu referatur, tum multiplicari in ipso relations pro multiplicatione terminorum.

Hæc videtur mihi non esse vlo modo contra authores secundæ sententie, nam quamvis dicant absolute relations distinctæ, ad distinctionem terminorum, tamen sine dubio intelligendi sunt de relationibus illis, de quibus exemplificabant suam doctrinam, & similibus, non autem de aliis diversæ rationis, sed istæ relations sunt relations, quibus referunt fundamentum ad terminos, ad quorum singulos actu referri possit, quin ad alios referri debet actu: & in hoc sensu habent controversiam cum D. Thoma, qui negabat plures relations etiam ad tales terminos, ut plures similitudines in uno albo ad plura alba, & plures parentes ad plures filios in eodem patre: ergo de huiusmodi relationibus intelligendi sunt, & non de relationibus, quibus referunt fundamentum ad plures terminos, ad quorum unum non possunt referri, quin necessario debet referri ad reliquos. Adde esse expedit sententiam Amici supra.

CONCL V S I O I.

81. *Quando subiectum referatur ad plures terminos sic, ut non possit referri ad unum, quin referatur ad reliquos, non multiplicantur in ipso relations reales numero ad multiplicationem terminum, sicut unica relatione reali ad omnes referuntur.* Hæc est iuxta tertiam sententiam.

Probatur autem conclusio breuiter, quia non est necesse, as multiplicandi relations in illo casu; & præterea, quia relations, quæ referuntur ad unum ex ipsis terminis, non esset causa relations, quæ referuntur ad alterum; nec è contra; nec esset subiecta in distincto fundamento; nec posset esse sine illa altera, aut è contra, ut suppono: ergo non esset vllu principiū colligendi distinctione reali ipsius. Quæ sane ratio mihi conuincit hanc conclusionem. *Adde*; fundamenta conclusionis sequentis non posse improbari hanc conclusionem: sed alia non sunt, quibus impugnetur: ergo tendenda est.

Si queratur autem aliquod fundamentum, quo hoc modo referatur ad plures terminos.

Respondeo non esse necesse, ut nos illud afferamus quia non dicimus dari tales; sed si detur, relations in ipso non esse multiplicadas, si tamen efficiuntur, dicat relationem intrinsecus aduenientem ad suas causas, totu physiciū quod distinguuntur realiter à suis partibus in sententia Scotistarū cōmuniōri, dicet unica relationem ad partes intrinsecas & essentialias v. g. materialiam & formam; & idem est de intellectione producta per intellectum & speciem, non enim dicir necessario duas relations numero distinctas ad illa duo.

Aliud exemplum potest affiri de dissimilitudine quæ habet similitudinem partibus albi cum alio albo ad utrumq; albu; neq; enim habet duas dissimilitudines ad illas, sed unica, sicut illa una sit realiter distincta, sicut non ab illa similitudine.

CONCL V S I O II.

82. *Multiplicatis terminis, qui possunt esse sine se invicem, multiplicantur numero relations.* Hæc est authorum secundæ & tertie sententie contra primam sententiam.

Probatur primò, quia falsum est fundamentum aduersariorum, nempe accidentia individuata per subiectum, ut supra ostendimus.

Quando
negat
subiectum
referari ad
vnus tec
minum,
qua refe
ratur ad
alterum,
unica rela
tio. suffi
cit.

Multipli
catis termi
nis ad
quorum
vnus per
tali referi
fundamen
tum, quin
referatur
ad alteros
in ipsi
causis re
latio.

Deinde

Deinde, quamvis esset verum, non sequeretur ipsorum intentum nimirum plura accidentia eiusdem speciei non posse esse in eodem subiecto: sicut enim plura accidentia diversae speciei, quamvis indiuiduantur secundum ipsos per sua subiecta, possunt esse in eodem subiecto: quare non possent esse plura accidentia eiusdem speciei in eodem subiecto, quamvis indiuiduantur ab ipso?

Praterea, quamvis albedines indiuiduantur à subiecto secundum ipsos, tamen plures albedines successiuae possunt esse in eodem subiecto: ergo nulla est ratio cur plures relationes, quamvis indiuiduantur à subiecto, non possent esse simul in eodem subiecto. *Probatur consequentia*, quia si indiuidatio à subiecto prohiberet ne plura accidentia eiusdem rationis simul essent in eodem subiecto, prohiberet etiam ne successiuae essent in ipso.

Denique, quamvis plura accidentia eiusdem omnino rationis non possent esse naturaliter in eodem subiecto, quia scilicet superflueret vnu ex ipsis, tamen quoties est inter accidentia aliqua diversitas sic, ut munus vnius non explectatur per alterum, non potest esse dubium, quin possit esse in eodem subiecto etiam naturaliter; sed sic contingit in nostro proposito; nam est tanta diversitas inter duas partecipantes, aut similitudines, vt vna sit nata respicere vnum terminum, altera alterum sic, vt vna non possit alterius vicem supplere: ergo bene poterunt esse simul in eodem subiecto, etiam naturaliter.

83. Probatur secundum: quando producitur de nouo vnum albū, in albo prius existente, resultat relatio similitudinis ad ipsum, tāquam ad terminum: ergo quando producitur aliud albū, resultabit alia relatio similitudinis ad alterum illud album tanquam ad terminum. *Probatur cōsequentia*, quia non est maior ratio quare resultaret relatio ad positionem primi albi, quam ad positionem alterius albi.

Dicim, esse maiorem rationem, quia quando ponitur primum albū, nisi resultaret relatio, non esset forma, à qua denominaretur albū præexistens simile, & consequenter debet tum necessariò resultare relatio; sed posito secundo albo esset forma, à qua denominaretur simile illi, nimirum illa similitudo, quæ resultabat ad positionem primi albi.

Contra primō: quia colligitur non fuisse formam, quæ referretur ad primum album, nisi resultaret relatio, ex eo, quod non posset habere denominationem nouam intrinseca sīne forma noua intrinseca recepta: sed ex hoc ipso colligitur non esse formam, à qua referretur ad secundū album, nisi resultaret noua relatio: ergo responso nulla. *Probatur minor*, quia de nouo est similis intrinseca secundo albo: ergo si non potest esse denominatio noua intrinseca sine noua forma, nisi resultet noua relatio ad secundū album, non erit forma, à qua denominaretur simile secundo albo.

Contra secundō, quia similitudo non potest referri nisi ad suum terminū: sed secundum album non est terminus similitudinis terminata ad primum album: ergo illa similitudo non est forma potens referre ad secundū album. *Probatur minor*, quia relatio intrinsecus adueniens non potest esse sine suo termino: sed illa similitudo, vt pater, erat sine secundo albo: ergo secundū album non est terminus ipsius.

Confirmatur hoc, quia relatio dependet essentialiter à termino: ergo quandoquidem relatio similitudinis ad primum album fuerit ante secundum album, sequitur quod non dependeat à secundo albo, & consequenter quod non habeat secundum album pro termino.

84. Respondet Ioānes à S. Thōma, relationē dependere per se à termino formalī, nō tamē à termino materiali; vnde licet multiplicetur termini materialiter, tamen si formaliter nō multiplicetur, manebit eadē relatio. In proposito autē plures filii habent rationē vnius termini formalis, licet sint plures termini materialiter. *Explificat* hāc doctrinā in lapide trācto à pluribus: pā dicit solā vnu relationē ad illos plures, quia licet sint plures materialiter, formaliter tamen sūt vnu terminus adēquatus istius relationis: & quemadmodū lapis ille trāctus à decē hominibus, & respiciens illos, vt vnu trahēt, posset eadē relationē respicere viginti, si à viginti traheretur, quia illa multiplicatio est multiplicatio materialis, & nō formalis termini: ita licet possit vna paternitas sufficiēter terminari ad vnu filiu, tamē potest terminari etiā ad viginti, quia illi viginti cōuenient in vna ratio, ne termini formalis, & solū materialiter essent distincti.

Contra hanc doctrinā sic arguo: in primo filio est vna ratio sufficiens ad terminandā istam relationem non solū materialiter, sed formaliter, & actū terminat ipsā sufficiēter: sed in secundo filio sunt etiā quales rationes tam materiales, quam formales ad terminandā relationem talem: ergo in casu nostro non solū multiplicantur termini materialiter, sed formaliter, quandoquidem sit alia & alia numero distincta ratio terminandi in vtreo, filio, quarū quālibet, si feōrum ponetur, terminat relationem. Ad aliud autem exemplum de lapide trācto à pluribus, dico non esse vlo modo simile, quia quando plures trahunt, vnu adēquatē non trahit, sed partialiter tantum; vnde per trāctionē partialē cuiusq; non traheretur lapis tali trāctione, quali trahitur à pluribus, hoc est tam cito aut velociter; in dō foras vnu solus nō posset trahere vlla ratione lapidē: sed in casu nostro vnu solus filius adēquatē terminaret filiationē independenter ab vlo alio: ergo nō est idē dicendum in vtreo; cāfū. *Deinde* falsū est quod eadē trāctione traheretur lapis à decē & à viginti: enim eadē trāctione traheretur ab ipsis, nō posset trahi ab illis decē, quin traheretur à viginti, p̄s̄ertim si existeret isti viginti, quod est absurdū.

85. Respondent alij relationem dependere à termino adēquato, & sine illo nō posse esse; non tamen dependere à termino inadēquato, & propterea posse esse absque illo; relationē autem similitudinis in albedine habere pro termino adēquato album, vt sic; pro termino vero inadēquato albū in particulari, & propterea licet non posset esse si ne albū vt sic, posse esse sine quocūque albō particulari.

Contra: quod est terminus adēquatus & primarius similitudinis vt sic, nō est terminus adēquatus similitudinis in particulari: sed albū vt sic est terminus adēquatus similitudinis albī vt sic: ergo nō potest esse terminus adēquatus albī in particulari, & cōsequenter similitudo in particulari debet habere pro termino adēquato & primario albū particulari.

Confirmatur hoc, quia ille terminus est cōsensus primarius, & adēquatus relationis, quo posito peneretur, & quo non posito nō peneretur: sed non posito albo primo non peneretur illa relatio similitudinis, quāuis peneretur aliud quodcumque albū, & eo posito, nullo alio posito, peneretur: ergo album primum est terminus adēquatus relationis. *Probatur minor*, quia destruēt albo primo, destruitur illa relatio, vt certū est; & si producatur aliud album ante illud primum, non resultaret illa similitudo numero, sed alia similitudo, vt fatentur aduersarij: ergo posito primo albo ponit, & non posito non ponit illa similitudo. *Dices*, quod nō sequatur illa relatio ad positionē albī particularis, vt particularis est, sed vt includit relationē albī vt sic.

Contra, quia si hoc esset verum, sequeretur illa relatio ad positionem cuiuscumque albī, quia ratio albī, vt sic, includit in quocūque albō tam bene, quam in illo albo.

Probatur tertius: quia eodem modo quo defēditur relationē posse referri ad plures terminos numero distinctos, posset defēdi, quod referatur ad plures terminos distincte & specieis, sed cōlequens est absurdū, vt fatentur aduersarij: ergo & antecedēs. *Probatur sequela*, quia nullū est principiū colligendi pluralitatem illatū relationū, nisi ob pluralitatem terminorū, & ex eo quod daretur relatio ad vnu terminum ex ipsis, quamvis alter non existeret: sed hoc nihil probaret secundum aduersarios, posset enim dīci, quod colligatur distinctio & pluralitas relationū ex pluralitate terminorum primariorum & non secundariorum, & quod isti plures termini non essent termini adēquati & primarij, sed tantum termini inadēquati & secundarij.

Probatur quartus: non minus intrinseca denominatur album simile secundo albo, quod producitur, quam primo: sed denominatur simile denominatione totaliter intrinseca respectu primi albi: ergo & respectu secundi: sed hoc esset falsum in sententia aduersarij: ergo illa sententia est falsa. *Probatur subsumptum*, quia denominatio nō debet dici totaliter intrinseca, quāuis ponatur sine hoc quod ponatur aliquid intrinsecū: sed denominatio similis respectu secundi albi nō habetur ab vlla forma intrinseca posita nisi etiā ponā

ponatur secundū albus: ergo non est totaliter intrinseca. *Confermaur hoc*, quia probabilit̄ nulla forma existens in subiecto potest dare nouam denominationē intrinsecam physicam subiecto, nisi aliter se habeat intrinsece respectu illius: sed similitudo, quæ oritur ad positionem primi albi, non aliter se habet intrinsece respectu albi; similis, quando ponitur secundum album: ergo tunc non dat nouam determinationē intrinsecam, & consequenter noua denominatio similis, quam habet album simile ad secundum album, non erit totaliter saltem intrinseca.

87. *Responseri posset* ad hoc iuxta principia Thomistorum apud *Complutenses* hoc quæst. 7. quod licet relatio, qua referratur pater ad primum filium, non posset referre ipsum ad secundum aliquem nouam extensione, bene tamen posset hoc facere mediante extensione, sicut per scientiam habitualem, qua facilitatur quis ad vnam conclusionem, potest facilitari ad alteram mediante extensione eius.

Contra, quia, præterquam quod exemplum illud de scientia habituali sit æque difficile & falsum, ac hoc quod dicant de relatione: præter hoc, inquam, quæro quid sit noua illa extensio: Si sit aliquid reale de novo adveniens, quandoquidem eo posito referatur pater ad secundum filium, & non posito non referatur nihil, impedit, quominus sit relatio noua, & sic habetur intentum.

Deinde, quemadmodum pater, qui nō erat ante patre secundi filii, sit de novo pater eius per illa nouam extensionem, quæ non esset relatio: ita posset dici de novo pater primi filii per aliquam extensionem, quæ non esset relatio. Si non sit quid realē nouum: ergo manet difficultas argumenti integræ.

Quod si dicatur cīle ipectus rationis, prout significant *Complutenses*. *Contra*, quia nullo intellectu cogitante pater sit de novo realiter pater secundi filii: ergo non habet esse talis mediante extensione, quæ esset ens rationis, ut est evidens.

88. *Probatur quinto*. plures filii habent plures correlatio- nes ad patrem, scilicet plures filiationes: ergo pater habet plures paternitates ad ipsas. Antecedens concedatur ab aduersariis, & est manifestum, quia vna numero relatio non potest subiectari in subiectis realiter distinctis, præ- fertim taliter, ut possit remanere destructo quocumq; ex ipsis. *Probatur* cōsequentia, quia correlatio-nes debent esse simul tempore secundum Philosophum, & omnes: sed si non essent plures paternitates in patre, non essent simul tempore correlatio-nes, nam prius tempore posset esse paternitas vlla vna, quæ esset in patre, quam esset filiatio secundi filii, qui posterius producetur.

Dices correlatio-nes adæquatas esse simul tempore, non ve- rō correlatio-nes inadæquatas; illas autem filiationes filio-rum pluriū nō esse, nisi correlatio-nes inadæquatas paternitatis.

Contra, quia paternitas vna est adæquata correlatio vnius filiationis: ergo filiatio vna est adæquata correlatio vnius paternitatis, & consequenter responso est falsa. *Præterea* contra hanc responzionem faciunt ea, quæ supra diximus in probatione secunda & tertia.

89. *Probatur ultimè*, quia sicut actio est essentialiter modus, per quem aliquid dicitur producere terminum: ita similitudo est essentialiter modus, per quem aliquid refertur ut simile: ergo sicut implicat quod actio sit, & non producatur per eas omnis terminus natus produci per ipsa, ita implicat ponit relationem in subiecto, & nō referri subiectum ad omnem terminum, ad quem nata est illa similitudo ipsum referre; ergo similitudo qua refertur paries ad primum albus, non est nata ipsum referre ad secundū album: quandoquidem possit existere sine secundo albo.

90. *Obiicies primò*: si multiplicarentur similitudines ad multiplicationem terminorum in uno pariete, aut paternitates in uno patre, sequeretur quod vnum paries non esset vnum simile, sed plura similia, & vnum homo plures patres, & non vnum pater: si enim ab vna similitudine paries haberet vnum simile, quare à duabus similitudinibus non haberet esse duo similia?

Respondeo negando consequientiam, quia ad multiplicationem formatum accidentalium non est necesse ut multiplientur concreta, ut pater exēplis. Si enim quis haberet

plures scientias, Logicam scilicet, Metaphysicam, & Theologiam, non diceretur esse plures scientes, sed unus sciens; deinde Sol producens diuersis actionibus, v.g. liquefaciens & obdurans, non dicitur plura agentia, sed vnum agens; & ut maneamus in propo-posito, paries relatus per similitudinem ad aliū paritet, & per dissimilitudinem ad aliū, quamvis, secundum aduersarios etiam, haberet plures relations, non diceretur plura relata, sed vnum relatum. Itaque ad probationem dico, quod non ab vna similitudine præcise habeat paries esse vnum simile, sed etiam ex eo quod ipse sit unus, nam si poneretur vna relatio in pluribus parietibus, essent plura similia, & non vnum tantum simile, & similiter non à pluribus similitudinibus præcise habentur plura similia, sed requiritur necessaria pluralitas subiectorum seu fundamentorum.

90. *Obiicies secundo*: Vna numero potentia potest respicere plura obiecta & plures actus: ergo vna relatio potest respicere plures terminos nos numero distinctos etiam tales, quorum vnum possit respicere non respiciendo alterum.

Respondeo primò, hoc argumentum etiam posse virgeri contra aduersarios, quia si quid valet, æque probat vnam relationem posse referre ad plures terminos distinctæ speciei; nam vna potentia potest tendere in obiecta & actus distinctæ speciei, voluntas enim potest producere amorem & odium, intellectus apprehensionem & iudicium, assensum & dissensum, oculus visionem coloris & nigredinis: ergo si idem sit de relatione & potentia, vna relatio poterit respicere plures specie terminos.

Respondeo secundo directe, negando consequentiam & disparitas est, quod relatio dependat in esse & conservari à termino, quem respicit, quia essentia ipsius consistit in actuali determinatione fundamenti ad illum terminum, & consequenter nequit respicere terminum, à quo ita non dependet: sed si respiceret plures terminos, quorum vnum posset respicere actu, non respiciendo actu alterum, non ita dependet ab omni termino quem respicit, ut pater: ergo nequit respicere tales terminos: potentia vero non dependet nec in fieri, nec in conservari ab illis actibus, & obiectis, quæ respicit, & propterea non est inconveniens, quod recipiat plura talia.

Præterea potentia respicit plura, quatenus est potens producere plures actus, & per illos tendere in obiecta, relatio vero respicit terminos per modum actualis determinationis fundamenti ad illos; facilius autem est sine dubio alicui respicere plura in actu primo per modum potentis, quam in actu secundo per modum facientis aut productoris, vnde sit ut vna res habeat simul potentiam ad cōtradicторia, verbi gratia ad amandum, & non amandum, cum tamen contradictria non possint esse simul in illo.

adde ad hanc, non esse rationes villas, vnde colligatur quod eadem potentia non possit respicere plures actus, & obiecta, in eo experientiam & rationem docere contrarium; esse vero rationes, ex quibus colligatur eadem relationem non posse versari circa plures terminos sic, ut possit actu terminari ad vnum, & non terminari actu ad alterū.

Q V A E S T I O N E VII.

Virum relatio terminetur ad aliud, an ad respetuum.

91. *Non* queratur hic, an relatio possit terminari ad alium in relationem; nam in sententia admittente vnam relationem fundari in alia, verbi gratia in paternitate similitudinem ad aliam paternitatem, certum est illam relationem similitudinis terminari ad alteram paternitatem cui paternitas illa, in qua fidatur ista similitudo, est similis.

Verus ergo sensus huius controveriae est, an quando aliqua res refertur relatione ad aliam rem, relatio, qua refertur, terminetur ad correlationem, quæ est in illa alia re, et vero ad ipsam aliam rem, in qua est illa correlation, secundum se & rationem illam, secundum quam subiectar istam correlationem; verbi gratia, an relatio similitudinis, qua album refertur ad aliud album, terminetur ad istud aliud album ut album, an vero terminetur ad correlationem similitudinis, quæ est in illo alio albo, aut ad aliud illud album, ut habet istam correlationem. Si terminetur ad fundamentum correlationis secundum se,

Disparitas
inter po-
tentiam &
relationem
quantum
ad respi-
ciendum
plures ter-
minos.

ut abstrahit à correlatione, tum relatio terminatur ad absolutorum, siue istud fundamentum sit relatio, sine non, quia capimus hic absolutum pro fundamento correlationis; si autem terminetur ad correlationem, seu ad fundamentum quatenus affectur correlatione formaliter, tū terminabitur ad relatiuum. Hic est verus sensus huius questionis, & in hoc sensu.

Prima sententia est, quod relatio prædicamentalis omnis terminetur ad relatiuum formaliter. Hanc tenet *Divinus Thomas* 1. par. quæst. 13. art. 7. & cum eo, *Caietanus*, *Bagnes*, *Nazarinus*, *Zumel*, *Flandria*, *Araxo*, *Sanchez*, quos citant & sequuntur *Complutenses* hic quæst. 6. qui addunt eam esse procul dubio *Aristotelis*, & congruentiorem *Christianæ Philosophiæ* ac *Theologiæ*, inuitantes scilicet, hoc speciose encomio ad eam amplectendam, quos rationibus adducere nequeunt.

Secunda sententia est omnem relationem terminari ad absolutorum, & non ad relatiuum formaliter. Ita *Scotus* in 1. dist. 26. quæst. 1. & distinct. 30. quæst. 1. ac eius discipuli, quos sequuntur *Vasques* 1. par. disputation. 15. 9. cap. 6. *Suar. disput.* 47. *Met. scđt.* 1. 6. *Hurtad. dis. ut.* 15. scđt. 7. *Ogna*, *Linrinus*, *Valbius*, & ex *Thomistis Capreolus*, *Somina*, *Sotus*.

Tertia sententia distinguit inter relationes prædicamentales mutuas, & non mutuas, & assertit non mutuas terminari ad absolutorum, & non ad relatiuum, quandoquidem non sit relatio in termino, ad quam referantur, dicit autem mutuas relationes terminati ad relatiuum, & non ad absolutum. Ita *Ferrari*. 2. contra gentes c. 11. *Masi*, hic quæst. 3. *Gallego* contr. 29. *Ruinius* quæst. 7. *Vallius* 2. par. quæst. 13. & *Fonseca*.

CONCLVSION I.

Relationes mutuæ terminantur ad absolutorum.

Probatur efficaciter, quia non est illa relatio in termino ratione cuius posset dici quod terminarentur ad relatiuum: ergo non possunt terminari ad illud. Huius rationis vis magis patet in exemplo. Itaque ut hic supponi debet, scientia dicit relationem tertii generis ad scibilem, scibile autem non dicit relationem prædicamentalem ad scientiam; propterea relatio illa scientiæ dicitur non mutua: quandoquidem ergo in scibili, ad quod terminatur illa relatio scientiæ, non detur relatio alia correspondens relationi illi scientiæ, sequitur relationem scientiæ non terminari ad scibile, ut affectur alia relatione, & consequenter illam relationem non terminari ad relatiuum, sed ad absolutum.

Respondet ad hanc rationem *Fonseca* relationes tertii generis quæ sunt non mutuæ, non habere quidem in termino relationem realem sibi correspondentem, habere tamen relationem rationis, verbi gratia in scibili, ad quod refertur relatio scientiæ, non datur alia relatio realis, quia refertur ad scientiam; bene tamen datur in eo relatio rationis, quod sufficit ad propositum, quia scientia refertur ab scibile, non ut relatum relatione reali, sed ut relatum relatione rationis.

Contra quia hic non querimus de termino rationis, ad quem posset quis imaginari quod referetur relatio, sed de termino reali ipsius. *Deinde* terminus formalis & materialis ut quod & ut quo relationis realis debet esse realis: ergo non sufficit aliquid rationis pro tali termino ipsius.

Contra secundum, quia quando oculus, verbi gratia videt actu parietem, non est necesse ut fingatur illius respectus rationis in parietem viso, & tamen tum visio refert actu ad parietem, & relatio visionis vere tum terminatur ad aliquid non ad ens rationis, cum nullum sit tum, ut suppono: ergo ad aliquid reale: sed non ad relationem reali, quandoquidem non detur, ergo ad ipsum absolutum.

94. Respondent Complutenses cum *Caietano*, *Nazario*, & alijs, negando consequentiam: quia quamus non detur alia relatio in termino relationis non mutuæ, tamen ille terminus habet denominationem relatiuum ab ipsam relatione non mutua: verbi gratia, scibile referatur ad scientiam per ipsam relationem, quæ est in

scientia, & terminatur ad scibile, & ut sic scibile denominatur, & habet esse relatiuum, terminat relationem scientiæ: & idem est de reliquis huiusmodi.

Hec doctrina proponitur supra à Complutensibus fuse satis, sed nullo modo satisfacit. *Primo*, quia sequetur relationem esse terminum formalem sui ipsius, & eam consequenter ad se terminari; quo nihil absurdius excogitari potest. *Secundum*, quia ideo scibile, verbi gratia, denominatur à relatione scientiæ, quia terminat illam: ergo prius est natura quod illam terminet, quam quod denominetur per ipsum, & consequenter pro illo priori relatio habet terminum sufficientem: sed non habet relatiuum tum: ergo non determinat formaliter, & per se ad relatiuum. *Tertio*, quia quamvis non consideraremus colorem, ut visibile formaliter, seu ut denominatum per relationem visionis, potuisse bene intelligere quod terminaret relationem visionis: ergo non est dicendum quod terminet, ut sic denominatur. *Probatur* consequentia, quia ideo potissimum diceretur, quia non posset concepi, quomodo terminaret, nisi ut sic denominatur.

Probatur secundo hæc conclusio, quia relationes mutuæ non terminantur ad relationem, seu relatiuum: ergo nec non mutuæ. *Consequentia* patet à fortiori: & admittitur ab omnibus; antecedens patebit ex probationibus conclusionis sequentis.

CONCLVSION II.

95. Relationes mutuæ, v. g. similitudines, paternitates, aequalitates, terminantur ad absolutum, & non ad relatiuum. Relationes mutuæ terminantur ad absolutum.

Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam & tertiam.

Probatur primò contra tertiam sententiam specialiter, quia relationes non mutuæ terminantur ad absolutum: ergo & mutuæ. Admittunt aduersarij antecedens. *Probatur* consequentia, quia eadem proflus est ratio: nam licet in termino mutuarum relationum sit alia relatio, & non sit in termino relationum non mutuarum; tamen illa relatio est impertinentissima ad terminandum relationem mutuam: tum quia si per impossibile non esset, tam posset relatio mutua terminari ad fundamentum eius, quam relatio non mutua terminatur de facto absque relatione; tum quia ipsum absolutum fundamentum istius relationis habet sufficientissimam rationem terminandi ipsum; tum quia non ponitur illa correlatio ad hoc ut possit mutua terminari, sed ad hoc ut terminus referatur intrinsece ad subiectum relationis mutuæ, verbi gratia filatio non ponitur, ut substantia filii terminet paternitatem, sed ut illa substantia referatur intrinsece ad substantiam patris.

Probatur secundo absolute: terminus ponitur in definitione relationum mutuarum tanquam additum: ergo & cognitio ipsius requiritur ad cognoscendam naturam vii relationis, quatenus distinguitur ab omnia relatione: si quis enim veli cognoscere, an duas aliquæ relationes, quæ sunt in eodem fundamento, sint eiusdem vel diuersæ rationis, debet necessario recurrere ad terminum formalem, ad quem terminatur relatio: ergo ille terminus formalis, ad quem terminatur relatio, est prior relatione terminata: sed altera correlatio non est prior illa, nec relatiuum formaliter constitutum per illam, ut sic constitutum est; nam secundum omnes, correlationes mutuæ sunt simili natura.

Confirmatur hoc, quia relatio mutua præexistit fundamentum, & terminum, ex quorum positione sequitur necessariò per emanationem; sed non præexistit correlatio, nec relatiuum formaliter, ut est evidens: ergo terminus illius non est relatiuum.

96. Respondent aduersarij, & speciatim Complutenses ex Nazario, terminum qui specificat relationem, quæ præexistit ipsi, esse terminum radicalem & materialem, non vero formalem.

Contra, quia gratis & sine fundamento illo dicunt, illum terminum, qui ponitur in definitione relationis, & requiritur ad eius specificationem, & ex cuius positione sequitur relatio, non esse terminum formalem relationis; sed radicalem.

Deinde

Deinde ille est terminus formalis, qui sufficeret, si per impossibile tolleretur quodcumque aliud, ad terminandum relationem: sed ille terminum, quem ipsi vocant radicalem & materialem, v.g. substantia filij supposita generatione passua, quamvis non haberet correlationem, vt si per possibile, aut impossibile tolleretur ab ipso filiatione, esset sine dubio sufficiens ad terminandam paternitatem, immo terminaret ipsam actu: ergo ille terminus est terminus formalissimus paternitatis, & ad rationem ipsius, ut talis est, impertinentissima est illa correlatio: & hinc dixi supra, quod si eadem ratio de mutuis & non mutuis, quantum ad terminationem eorum ad relatum.

Confirmatur hoc, quia non ideo ponimus correlationes mutuas, vt terminus possit terminare formaliter relationes mutuas, nam potius emus dicere, quod isti termini terminarent illas absque correlatione mutua, sicut termini non mutuarum terminant illas: & hinc sane, si dicendum esset, quod relatio terminaretur ad relatum necessario, non tamen dicendum esset quod relatio mutua terminaretur ad relatum constitutum per relationem oppositam, sed ad relatum constitutum eo modo, quo relatum, quod est terminus relationis non mutua, constitutum, nimis vel per respectum rationis, vt tenet Fonseca, vel per denominationem extrinsecam desumptam à relatione terminata, vt dicunt Complutenses.

Si autem queras, quare ergo ponatur correlatio mutua: Respondeo, quod finis ponendi ipsam sit, vt terminus referatur intrinseca ad alterum extremum, quae ad modum alterum extremum intrinseca referatur ad illum. Ideo autem ponitur effectioe quoties ponitur altera relatio, quia toties applicatur causa sufficienter productiva, aut emanativa, vt ita dicam, ipsius, non minus, quam applicatur causa productiva, seu emanativa alterius relationis; vnde tam una, quam altera debet poni simul, & si una nequit impediti, altera etiam eadem ratione impediti nequit.

97. Probatur tertio: & confirmatur predicti: probatio: fundatum quod ponitur in definitione relationis, & ex cuius positione sequitur, est fundatum formale, & non radicale, & non constitutum in esse rati per relationem villam ex correlationibus: ergo terminus qui ponitur in definitione relationis, & ad cuius positionem sequitur, est terminus formalis, nec debet constitutum per relationem. Antecedens videtur evidens. Probatur consequentia tum à paritate rationis, tum, quia eodem modo loquuntur absolute Philosophus, & alij Doctores de fundamento & termino: ergo si per fundatum intelligent fundatum formale, per terminum intelligent terminum formale; & sane satis æquioce & imperfecte procedent, si dum dicunt relationem oriri ex fundamento & termino, intelligent per fundatum, formale fundatum, & per terminum, non formale, sed fundatum terminum, seu radicalem.

Confirmatur, & fere recidit in idem, quia ante relationem debet fundatum intelligi constitutum non solum radicaliter, seu fundamentaliter, sed formaliter: ergo etiam ante ipsam debet terminus intelligi constitutus formaliter, & non sufficit, quod intelligitur constitutus radicaliter.

98. Assignant disparitatem Complutenses, quod relatio exigat fundatum ex communi ratione accidentis, seu vt dicit esse in, & ideo comparatur ad fundatum, vt ad causam, & debet præ exigere ipsum formaliter constitutum, comparatur vero ad terminum ex propria ratione particulari, quatenus relatio est, seu dicit esse ad: ex qua parte, inquit, relatio non habet esse in rerum natura formaliter loquendo, sed solum habet oppositionem ad correlatum; ac proinde non præ exigit terminum formaliter constitutum in ratione termini.

Hoc doctrina mihi difficilior videtur ipsam sententia, ad quam defendendam adducitur. Impugnatur primò, quia non solum ex ratione accidentis, vt sic, præ exigit relatio fundatum, sed ex ratione sua particulari; vnde si non daretur vila ratio accidentis vt sic, cōmuniō relatio ne, vt si non esset possibile ullum aliud accidentis præter re-

latuum, sed ens vt sic immediate contraheretur ad substantiam & ens relativum, profecto ens relativum præ ex: Relatio gerer fundatum quatenus relativum est. Deinde non ex ratione accidentis, vt sic, præ exigit fundatum, ex quo necessario emanet posito termino, quia alijs omnia ratione sola accidentia deberent sic emanare ex suis fundamentis, vt sic, quod falsum est; sed ex ratione sua particulari id exigit: ergo falsum est, quod ex sola ratione accidentis, vt sic, præ exigat fundatum.

non exigit
fundatum ex ratione
accidentis, vt sic.

99. Impugnatur secundo, quia falsum est, quod relatio quatenus dicit esse ad, non sit quid reale existens in rerum natura, quia ipsa relatio secundum esse suum proprium distinctum ab esse absolute & ab esse entis vt sic, communis enti absolute & respectivo, est quid reale existens in rerum natura; similitudo enim, vt similitudo, existit in re simili, & paternitas in parte: ergo existunt realiter prædicta constitutiva eius: sed esse ad est prædicatum constitutivum eius non minus, quam rationalitas est constitutivum hominis: ergo etiam in quantum dicit esse ad, est quid reale existens in rerum natura. Nec sane capere possum, quid sibi velint prædicti authores, dum hoc negant: & licet dicunt pro se sanctum Thomam, vel exponentem sanctus Doctor ad aliquem alium sensum; vel certe doctrinam ipsius hac in parte nequit sub sistere.

Impugnatur tertio, quia certum est, non minus debere præsupponi terminum aliquem ad relationem quam fundatum: ergo præsupponit terminum constitutum formaliter sub illa ratione, sub qua præsupponitur, non minus quam præsupponit fundatum.

100. Probatur quartio conclusio, quia ideo album vt album non posset terminare relationem similitudinis fundatae in altero albo, sed debet ipsam terminare sub conceptu relatiui, quia potest esse in rerum natura absque eo quod terminet, & quia eo ipso quo concipitur terminare aliud, concipitur modo relatiui: sed fundatum potest esse in rerum natura absque eo quod funderet, & eo ipso quo intelligitur fundare relationem ad aliud, intelligitur tam bene per modum relatiui, quam intelligitur terminus per modum relatiui, quando intelligitur terminare: ergo si hoc non obstante fundatum fundat sub ratione absoluta, terminus etiam terminabit sub ratione absoluta, quæ ratio mihi videtur valde virgere.

Probatur quinto, quia illud est formaliter terminus relationis, ad quod relatio refert fundatum: sed refert ad absolute: ergo absolute est terminus formalis ipsius, & non relativum. Probatur minor, quia non dicitur pater esse pater filij, prout filius dicit formaliter relationem filiationis, nec album esse dissimile nigro, prout nigrum dicit dissimilitudinem ad ipsum; immo quantum ad hoc sunt similia, quia utrumque dicit similitudinem: sed pater dicitur pater istius personæ, quæ habet filiationem illam, & album dicitur dissimile nigro, vt nigrum est.

Quod confirmatur, quia, vt supra dixi, referretur ad nigrum, quamvis non esset alia dissimilitudo in nigro.

101. Obiectus primò, pro Complutensibus, secundum Philosophum hic: relativa omnia dicuntur ad conuertentiam. Verba Philosophi sunt: *Amplius siquidem conuenienter assignatur ad quod dicitur, omnibus aliis sublati, quacumque accidentia sunt: relictio autem solo illo, ad quod assignatum est, conuenienter semper ad ipsum dicitur; et si seruus ad hominem dicitur, circumscripis omnibus, quæ accidentia sunt domino, ut esse bipedem vel hominem, relictio vero solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicitur, & paulo post: Circumscribatur ab homine esse dominum, non sane amplius seruus ad dominum dicitur: cum enim dominus non sit, nec seruus dicitur. Quibus verbis, inquit Complutenses, manifeste docet Aristoteles, quod sublata à termino relationis quacumque ratione absoluta, si maneat relativa denominatio, vere terminat relationem: ergo relatio terminatur ad relatum vniuersaliter: vniuersaliter enim loquitur Philosophus. Hoc videtur fundatum Complutensium ad dicendum quod sua sententia sit conformior Aristoteli.*

Sed facile respondetur cōcedendo, quod relativa dicantur ad conuertentiam, quia quoties est verum, quod Petrus sic

V dominus

do natus Pauli, certum est, quod Paulus sit seruus Petri, & uerum sit dissimile nigro, nigrum erit dissimile albo, & si homo sit sciens conclusionem, conclusio erit scita ab homine, nec illus de hoc dubitar. Concedo etiam, quod ablatu quacumque ratione accidentaliter termino relatiui, praeferent denominationem relatiui, relatiuum dicetur ad illum terminum. Sed nego hinc sequi, quod relatio terminetur ad terminum, ut habet istam denominationem relatiui: sicut enim omnes concedent, quod fundamentum non fundaret actu relationem, nisi esset actu relatio, & posito quod sit relatio, necessario fundat ipsum circumscripto quocumque alio, & tamen hoc non obstante fundamentum non habet formaliter fundare ab ipsa relatione: ita quamvis non referretur pater ad filium, nisi filius haberet filiationem, & posita filiatione, circumscriptis quibuscunque aliis, referretur ad ipsum, non sequitur, quod filius formaliter terminet relationem patris, ut habet denominationem illam relatiui. Solum ergo sequitur, quod ista denomination relatiua sit concordans, aut sequens necessario terminationem relationis sic, ut a posteriori possit ex ea colligi, quod relatiuum terminetur, vel non terminetur.

102. *Obiectio secundo.* Non potest intelligi relatio sine eo, quod intelligatur correlatio, correlationes enim ex Philosopho sunt simul natura & cognitione: sed hoc non esset verum, nisi unum ex illis esset terminus alterius, vel formalis vel materialis.

Respondeo primò, negando maiorem: probabile enim est, quod quis posset cognoscere aliquem habere relationem paternitatis, antequam cognoscet alium aliquem habere relationem filiationis: quamvis enim deducatur ex noua denominatione patris debere esse paternitatem in illo, qui sic denominatur, non videtur adeo necessarium, quod talem discursum applicet statim ad inferendum, quod daretur similiter filiationis relatio in filio.

Quod confirmatur, quia sicut potest quis intelligere relationem tertij generis, non intelligendo correlationem, eodem modo posset etiam intelligere similitudinem albi ad album non intelligendo aliam similitudinem in altero albo, immo debet necessario applicare alium discursum, ad collendum, quod sit alia similitudo mutua. Ad probationem autem maioris dico non esse sensum Philosophi, quod relationes simul necessario cognoscantur, sed quod neutra ex natura sua praexigat cognitionem alterius.

Respondeo secundo, supponendo veritatem maioris, negando minoris: quia ratio cur relatio non possit intelligi sine correlatione non est, quod correlatio esset terminus eius; sed quod causa determinante intellectu, ad intelligendam relationem, sunt sufficienter applicatae ad determinandum ipsum ad intelligendam correlationem, & propterea, cum sint causae naturales, necessario determinant ipsum.

103. *Obiectio tertio*, in Divinis paternitas haber pro termino filiationem, aut saltem filio est de ratione intrinsecè constitutiva termini ipsius: ergo similiter in creatis. Propter hanc obiectiōem *Complutenses* videntur existimasse suam sententiam congruentem Christiana Philosophia, & Theologie.

Respondeo negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod filatio sit constitutiva filii in esse persona realiter distincta à patre; & cum terminus debeat esse realiter distinctus à te relata, hinc filatio intrinsecè ingreditur constitutionem termini paternitatis: in creatis vero filatio non est, quae constituit rem, quae est filius, in esse persona realiter distincta, & propterea non est necessarium, ut ingrediatur constitutionem termini paternitatis. Falsum autem est, quod dicunt *Complutenses*, ex ratione relationis ut sic, oriri, ut terminetur se inuicem, tū ex dictis, tum etiam quis si ex ratione relationis ut sic oritur, ut relatiuum debet referri ad aliud relatiuum constitutū per aliam relationem, quemadmodum referret Pater diuinus ad Filium, sequeretur, quod relationes tertij generis, sic debent referri, quod falsum est secundum omnes: nam licet referantur ad relatiuum secundum authores primae sententiae, tamen non referuntur ad relatiuum constitutum per

aliam relationem, alias essent mutuae relationes. Itaque, quod relationes diuinæ referantur ad se inuicem, non oritur etiam ex eo, quod sint diuinæ, & substantiales, ut aliqui dicunt, quia relatio similitudinis, quam dicit pater ad filium, non terminatur ad correlationem; & tamen est diuinæ, & substantiales, & infinita: oritur ergo ex ratione iam dicta, quia ipsæ sunt constitutiva intrinseca, extremerum in esse realiter distinctorum; & consequenter, quandoquidem relatio omnis terminetur ad terminum realiter distinctum à suo fundamento, paternitas diuinæ debet terminare filiationem diuinam, per quam constituitur filius realiter distinctus à patre.

Confirmatur, quia relatio in diuinis constituit sumum fundamentum in esse realiter distincto à termino, & non presupponit fundamentum à termino realiter distinctum, quamvis relatio creata hoc non habeat: ergo possit relatio in diuinis terminari ad relatiuum, licet relatio creata sic non terminaretur.

104. *Obiectio quartò*, sequeretur, quod Deus ponetur sub propria ratione absoluta in definitione creaturæ ordinis naturalis, & sic aliqua creatura ordinis naturalis, esset naturaliter incognoscibilis; quia non posset cognosci, nisi cogniti Deo sub illa ratione: sic autem nequit cognosci naturaliter.

Respondeo, sub quacumque ratione referatur creatura ad Deum, Deum debere ponit in definitione creaturæ, & si illa ratio nequit naturaliter cognosci, nec creatura etiam ut sic relata, cognosci poterit, & ut sic etiam erit incomprehensibilis; quatenus tamen referatur ad Deum sub conceptibus, quos possimus habere naturaliter de ipso, sic poterit cognosci naturaliter.

Præterea hoc argumentum virgeri potest contra *Complutenses*, qui eo vtuntur: nam certum est, ut cognoscatur relatio aliqua, siue terminetur ad absolutum, ut nos tenemus, siue ad relatiuum, ut tenent aduersarij, debere necessario cognosci terminum, qui terminat ipsum, non solum secundum esse relatiuum formaliter, sed secundum esse absolutum, quod denominatur relatiuum: verbi gratia ut cognoscatur similitudo fundata in albo, debet necessario cognosci album, quod terminat ipsum: & non solum sufficit cognoscere, quod terminet, sed debet cognosci sub ratione albi, alias non scimus illam relationem, quæ in albo fundatur, esse similitudinem potius, quam dissimilitudinem, ut est evidens; tunc sic: ergo si aliqua creatura dicatur relationem ad Deum, debet cognosci Deus non solum sub denominatione relatiua, sed sub ratione illa, quæ praexigitur in ipso, ut habeat illam denominationem, & sic corruit tota difficultas obiectiōis, ut manifestum apparet.

105. *Obiectio quintò*: illud est terminus relationis, quo posito ponitur, & quo ablatu afferatur: sed posita correlatione ponitur, & ea ablatu afferatur: ergo.

Respondeo, distinguendo maiorem: si sit aliquid prius, translat, si non sit, nego maiorem: correlatio autem non est prior relatione.

Respondeo secundò, simpliciter negando maiorem, quia sic fundamentum proximum esset terminus, quia eo posito & ablatu ponitur & afferatur relatio.

Obiectio sexto: Datur oppositio inter correlativa quæ talia formaliter: ergo unum correlatiuum formaliter terminatur ad alterum formaliter.

Respondeo, negando consequentiam, solum enim sequitur, quod unum ex ipsis sit distinctum realiter ab altero, & quod terminetur ad aliquid, ad quod non terminatur alterum, & quod non possit esse in eodem fundamento cum altero, quod non est contra nos.

Respondeo tertio, distinguendo consequens, quatenus sunt opposita, translat; quatenus referunt fundamenta sua alio modo, nego.

QVÆSTIO VIII.

Virum una relatio posse fundare aliam relationem.

106. *Si* unius huius questionis est, an quemadmodum unum album referatur ad aliud per relationem similitudinis, distinctam realiter aut modaliter ab extremis, ita etiā illa similitudo referatur per aliam relationem similitudinis

ad aliam similitudinem, aut per relationem dissimilitudinis ad paternitatem, aut alias relationes, quibus est dissimilis.

Prima sententia est negativa. Ita D. Thomas 1. p. quæst. 42. nr. 1. Caiet. Canariensis, Vsq. Molin. Ferrar. 4. contra gentes. Soncin. 5. Metaph. quæst. 29. Didacus à Iesu disp. 14. q. 3. & alii.

Secundæ sententiam extreme oppositam & affirmatiuam tenet Doctor in 2. disp. 1. q. 4. & in 4. disp. 6. q. 10. quem præter suos sequuntur Snar. disp. 47. Metaph. sect. 1. Rurius quæst. 11. huius prædicamenti.

CONCLV SIO.

Vna relatio fundatur in alia. 107. Hæc secunda sententia, tenens vnam relationem posse fundare aliam relationem, est vera.

Probatur primò, quia duæ paternitates sunt eiusdem speciei, & possunt esse sine se inuicem: ergo tam bene dicunt relationem similitudinis ad se inuicem, quam duo homines, vel duæ albedines. Probatur conæquæntia, quia ideo duæ albedines dicunt relationem similitudinis superadditam, quia sunt eiusdem speciei, & possunt esse sine se inuicem.

Respondent aliqui, duas paternitates non esse eiusdem speciei proprie loquendo. Contra quia, sic posset dici, quod duæ albedines, aut duo homines non essent eiusdem speciei proprie loquendo; eadem enim est ratio de utriusque.

Dices disparitatem esse, quia ex eo, quod paternitates essent eiusdem speciei proprie loquendo, sequeretur inconueniens, nimur processus in infinitum; hoc autem non sequeretur ex eo quod Petrus, & Paulus essent eiusdem speciei proprie loquendo.

Contra primo, quia falsum est sequi illud inconueniens, ut patebit ex solutione obiectionis.

Contra secundò, quia quidquid inconuenientis sequitur ex eo, quod relationes essent eiusdem speciei proprie loquendo, sequitur etiam ex eo, quod quæcumque alia individua essent eiusdem speciei, est enim eadem ratio colligendi de uno, ac de aliis; & propterea si sequatur inconueniens ex eo quod aliqua ex illis sint eiusdem speciei, sequetur etiam ex eo quod illæ ex illis sint eiusdem speciei.

Confirmatur, quia qui solvet argumenta contra identitatem specificam relationum, potest argumenta soluere contra identitatem specificam hominum: ergo debet negare talem identitatem inter homines etiam.

Confirmatur secundò, quia non potest assignari quid sit esse eiusdem speciei proprie loquendo, nisi duæ paternitates sint eiusdem speciei proprie loquendo.

108. Respondent ergo alii, duas paternitates esse similes essentialiter, & dissimiles etiam aliis relationibus, non tamen per relationem à se realiter distinctam; & consequenter ex identitate, seu similitudine duarum relationum non colligi quod vna relatio possit fundare alteram à se realiter distinctam.

Contra hoc replicant aliqui Scotisti, quod inde sequetur eandem relationem esse primi, & secundi generis, esse similitudinem, & dissimilitudinem: sed hoc est absurdum, quia similitudo, & dissimilitudo sunt species completæ relationis essentialiter opposita: ergo non possunt identificari realiter, & consequenter vna relatio non potest esse realiter similitudo, & dissimilitudo primi, & secundi generis.

Verum hæc replica non videtur multum vrgere in sententia ipsiusmet Scoti, & horum Scotistarum, quia relatio similitudinis albi ad album est dissimilis ipsi albo, quod refert, & tamen non per aliam relationem, & consequenter est realiter similitudo, & dissimilitudo. Similiter relatio, in qua ponunt Scotisti hi cum Scoto statum ita ut non possit fundare aliam relationem, est similis & dissimilis aliis relationibus, & tamen non per relationem à se realiter distinctam: ergo non est absurdum, quod eadem relatio sit realiter similitudo & dissimilitudo respectu diuersorum terminorum, aut quod sit relatio prima aut secundi generis. Ad id autem quod opponitur in re-

plica nimur similitudinem, & dissimilitudinem esse species completas relationis ut sic, concedendum est de similitudine & dissimilitudine realiter distinctis, negandum vero de similitudine & dissimilitudine realiter identificatis; aut certe facendum est species coimpletas & distinctas posse identificari realiter.

109. Contra ergo illam solutionem aliter: Quidquid est seipso tale, non potest esse quin sit tales paternitas potest esse & non esse similis alteri paternitati, quando scilicet altera non existeret: ergo non est similis alteri paternitati seipso, sed per similitudinem à se distinctam. Probatur maior à posteriori, quia colligimus aliquid non esse seipso tale ex eo, quod possit esse, quin sit tale: ergo quod potest esse quin sit tale, non est seipso tale. Probatur etiam à priori, quia quidquid habet necessario formam, à qua denominatur tale, necessario est tale semper: sed quidquid est seipso tale, habet necessario & semper formam à qua sic denominatur, nimur suam entitatem: ergo necessario est semper tale.

Confirmatur hoc, quia eodem modo quo diceretur paternitas esse similis alteri seipso, posset dici quod albedo esset similis seipso: sed conæquens est falsum secundum aduersarios: ergo & antecedens. Ut autem vis huius rationis nostræ melius capiatur, & tota hæc materia.

110. Advertendum est, præcipuum, ino solum fundatum ascendi, & probandi, quod dentur relationes realiter distinctæ à fundamento, esse nouam denominationem intrinsecam, quam possit res habere & non habere: illa enim noua denomination, si sit ad aliud, erit relativa, & consequenter proueniet à relatione, & si possit esse fundatum sine tali denominatione, inde colligetur quod relatio, à qua prouenit, sit realiter distincta à fundamento. Quod si fundatum non possit esse sine aliqua tali denominatione, etiam relativa, quam habet, certe nullum superest fundatum colligendi, quod relatio, à qua prouenit talis denominatio, sit realiter distincta ab illo fundamento: & hinc optime concludit Scotus, quod omnis relatio creatura ad Deum, sine qua nequit esse creatura, sit identificata realiter creatura.

Hoc bene animaduerlo non erit difficile scire quænam relationes realiter identificentur suis fundamentis, & quæ non. Cum ergo paternitas possit esse sine denominatione similis ad aliam paternitatem, optime colligitur quod illa similitudo, à qua sic denominatur, sit realiter distincta ab ipsa, & conæquenter quod vna relatio possit fundare aliam relationem.

111. Obiectio primo, Ideo in communis & vera sententia vno materia ad formam non vniuersitatem materiæ per aliam vniuersitatem, quia ipsam est ratio formalis vniuersi, & similiter inherentia actualis accidentis ad subiectum non inheret accidenti per aliam inherentiam, sed seipso, quia est ratio formalis inherendi, hoc est ratio, à qua formaliter habet accidentis inherenter ergo quandoquidem paternitas sit ratio formalis referendi patrem, non debet ipsa per aliam relationem referri.

Respondeo distinguendo conæquens ad patrem, seu ad filium, conæquens consequentiam; ad aliud aliud, nego consequentiam. Itaque ex hac obiectione solum habetur quod quemadmodum vno materia ad formam non vniuersitatem ipsi materiae aut formæ per aliam vniuersitatem, quia ipsa est ratio essentialis vniuersi ipsa, ita etiam paternitas, quia est ratio essentialis referendi patrem ad filium non potest referri ad patrem aut filium per illam aliam rationem: & totum hoc est verum, & fundatum in doctrina iam præmissa, quod scilicet non est necessarium, ut denominatio, sine qua subiectum nequit esse, proueniat à forma realiter distincta à subiecto. Hinc enim sequitur quod, quodquidem vno nequeat esse quin sit synætia materia, & forma, eo modo quo vniuersitatem ipsi, non habeat denominationem vniuersitatem ipsi per aliam vniuersitatem à se realiter distinctam: & idem de inherentia accidentis ad subiectum, & de paternitate etiam comparata ad patrem & filium. Quod si vno possit vniuersi alicui, sine quo possit esse, certe deberet vniuersi ipsi per aliquid aliud, & non seipso: vnde si vniiones partiales animæ ad corpus vniuersitatem inter se, certe debent vniuersi per

Melior re-
futatio re-
futacionis.

vnionem superadditam ipsis, quia potest quælibet ex illis esse sine eo quod vniatur alteri, nimis vno partialis animæ ad caput potest esse sine vniione eius ad brachium. Cum ergo paternitas possit esse sine similitudine ad aliam paternitatem, sequitur quod, si sit similis ipsi, hoc habeat ab aliquo alio realiter distincto.

*Car vno
neq; cat v-
niori per
aliam
vnionem,
relatio ve-
ro possit
referri
alia rela-
tione.*

112. *Quod si queras, quare, si similitudo vna potest esse similis alteri similitudini per relationem distinctam, similiter vno materiae ad formam non possit vniiri alii extremis per aliam vnionem.*

*R. spondeo solutionem huius non spectare ad proposi-
tum, quia ad propositionum solum spectat scire, vtrum si
vniretur, vniretur per formam à se distinctam, an seipsa;
an autem possit vniiri vel non possit, est alterius considera-
tionis.*

Confirmatur hoc, quia aduersari fatentur vnam similitudinem esse similem alteri, licet non per similitudinem à se distinctam, & tamen non concederent vniuem materiae ad formam esse posse vnitam aliis extremis, nec per seipsam, nec per formam à se distinctam, ego non ex eo quod relatio possit referri ad alia quam ad illa extrema, qua refert, potest colligi quod vno possit vniiri aliis extremis, quam illis qua vniit, ratio autem huius, vt dixi est alterius considerationis, & impertinet ad propositionem.

Tamen vt hoc etiam sciat, *Respondendum* est rationem esse, quod vno habet ex natura non posse esse in aliis quibus extremis, nisi vniat, quia hoc est officium & essentia eius vniire extrema, inter quæ reperiatur; quare si vniiretur aliis extremis quam materiae & formæ, deberet vniire illa extrema; & consequenter esset ratio essentia vniendi illa; sed hoc est fallum, quia sic non posset esse, quia repetiretur inter illa, & quia in illa vniiret, quod est absurdissimum.

113. *Obiectio secundo principaliter: si relatio fundaret relationem, sequeretur processus in infinitum, quia sicut vna fundaret vnam, sic alia alteram, & sic in infinitum; non est enim maior ratio, quare similitudo alibi ad alium esset similis alteri similitudini per similitudinem à se distinctam & in se fundatam, quam illa similitudo in ipsa fundata esset similis per alteram similitudinem, & sic in infinitum.*

Respondent ad hoc, quod est fundamentum principale oppositæ sententie, quidam Scotistæ, quod non daretur processus in infinitum, quia cum fundamentum relationis debeat esse perfectius relatione in ipso fundata, aliquando deueniretur ad aliquam relationem, quæ esset tam exigua entitatis & perfectionis, vt non posset fundare aliam relationem.

Sed hoc responso non placet, tum quia fundamentum rei subiectæ non debet semper esse perfectius illa re, vt supponit responso, nam qualitas secundum communem omnium sententiam est perfectior quantitate, & tamen subiecta in ipsa, tum etiam & præcipue, quia si potest in illa relatione, quæ est tam exigua perfectionis, saluari noua denominatio sine noua forma, potest in quacumque alia re, & sicut solueretur argumenta in uno, ita solueretur in omnibus.

Confirmatur primò, quia si est tam exigua entitatis, vt non posset fundare aliam formam relationem, ego non debet habere denominationem talis formæ, nihil enim debet habere denominationem formæ, cuius est incapax: hinc enim Angelus non potest habere denominationem quanti, quia non potest habere ipsam quantitatem molis, à qua prouenit talis denominatio.

Confirmatur secundo, quia si potest saluari denominatio noua absque noua forma, ex eo quod fundamentum sit tam exigua entitatis, vt non posset recipere nouam formam, posse dici quo prima relatio esset tam exigua perfectionis, vt non posset fundare alteram, & non est illa ratio, quæ probaret oppositum, quia omne argumentum quod posset fieri ad probandum quod esset perfectio sufficiens in prima relatione, posset solvi sicut solueretur ab aduersariis de ultima relatione.

Confirmatur tertio, quia scilicet probabile est nullam relationem d cere perfectionem aliquam præter perfectiō nem quæ est bonitas entis ut sic, quæ etiam reperiatur in

quocumque ente, atque adeo in ultima relatione, in qua esset status.

114. *Respondeo ergo Suares primò non esse absurdum quod darentur infinitæ relationes actu; relationes enim sunt minimæ entitatis. Sed reuera contra infinitatem categoriacam relationum faciunt omnia argumenta, que probant non dari infinitum actu in multitudine: nam ad huiusmodi infinitum, vt tale, impertinens est perfectio aut imperfectio entitatum, ex quibus consistit. Deinde vt postea ostendemus, falsum est quod sequeretur ex conclusione dari istum processum in infinitum.*

Respondeo etiam secundò negando sequelam, quia licet vna relatio fundare possit aliam relationem distinctam denominationis, v. g. paternitas similitudinem, similitudo dissimilitudinem; tamen vna relatio nequit fundare aliam relationem eiusdem denominationis, v. g. similitudo nequit fundare aliam similitudinem, nec paternitas paternitatem: non dantur autem tot relationes diuersarum denominationum, quod sufficiunt ad processum in infinitum.

*Verum neque hoc etiam solutio placet propter duo, pri-
mum est, quia si potest similitudo esse similis de novo sine
alia forma superaddita, quare etiam paternitas non posset
esse similis de novo sine forma superaddita?*

Dices, quia nihil potest dare denominationem similis nisi sit similitudo, vel habeat similitudinem: paternitas autem est similis: ergo cum non sit similitudo, deberet habere similitudinem à qua sic denominetur: similitudo autem est similitudo, & propterea potest habere denominationem similis à seipsa.

*Contra, quia vt supra dixi, implicat quod aliquid sit se-
ipso tale, nisi sit necessario tale: ergo si similitudo non sit
necessario similis alteri similiudini, sine qua potest esse,
non erit seipsa similis ipsi. Deinde vnde colligitur, quod
paternitas non sit realiter similitudo, non quæ denominat
aliud simile, sed quæ denominat seipsam simile, si simili-
tudo sit similitudo, à qua ipsa denominatur similis? Ut ad-
vertatur autem vis huius ultima replicæ, aduertendum in
sententia Suarri similitudinem posse considerari dupliciter, & vt denominat aliud simile, & vt denominat seipsam similem, & secundum utramque rationem est similitudo. Vis ergo replicæ consistit in hoc, quod non possit assignari ratio, cur paternitas non possit habere rationem simili-
tudinis posteriori modo, licet non possit habere rationem similitudinis priori modo.*

*Secundum est, quod non saluat processum in infinitum, quia licet similitudo non possit fundare similitudinem, tamen potest fundare dissimilitudinem, & dissimilitudo illa potest fundare similitudinem alteram, & illa alia si-
militudo aliam dissimilitudinem, & sic in infinitum.*

115. *Itaque respondeo aliter ex principiis Doctoris nostri negando sequelam, quia, vt ante dixi, nulla res referatur ad aliam rem, sine qua nequit esse, per relationem à se realiter distinctam, non enim potest habere ad talen rem nouam denominationem; non autem denominatio est vna & porrissima via colligendi relationem distinctam realiter à fundamento. In processu vero multarum relationum aliquando venietur ad relationem aliquam, quæ non habebit aliquem terminum, sine quo posset esse, ad quem referatur per relationem aliam à se realiter distinctam, & consequenter in illa relatione dabatur status, v. g. paternitas Ioannis est similis paternitati Petri similitudine à se realiter distincta, illa ratiō similitudino non est similis simili-
tudini, quæ fundatur in paternitate Petri per similitudinem à se distinctam, quia nequit esse similitudo paternitatis Ioannis ad Petri paternitatem, quia sit similitudo paternitatis Petri ad paternitatem Ioannis.*

116. *Dices hinc habetur, quod similitudo illa non possit per aliam referri ad similitudinem sibi correlatiæ oppo-
sitam, sed non habetur quia non possit referri ad aliquid aliud per relationem à se distinctam.*

*Respondeo posse referri ad quemcumque alium terminum, sine quo nequit esse, per relationem à se distinctam, sed non sunt infinita actu existentia, ad quæ sic referri pos-
sunt, & consequenter non habebit infinitas relationes.*

*Dices adiuv: sicut illa potest habere similitudinem ad
aliud*

aliud, ita similitudo in ipsa fundata potest rursus ad aliud habere similitudinem.

Respondeo, semper hoc esse verum, antequam veniat ad relationem illam, que non haberet aliquid, sine quo nequirit esse: quod autem aliquando veniretur ad talem, patet, quia semper in progrediendo debet assignari pro termino, ad quem referetur relatio, aliquid distinctum a terminis relationum praesuppositorum: nam nequit esse sine illis terminis, & consequenter ad illos non referetur per relationem a se distinctam; cum ergo non sint termini in infinitum actu distincti, non ibitur in infinitum in relationibus.

117. *Sed quares adhuc*, quare saltem fundamentum ultimum istius ultimæ relationis, nimirum Ioannes, aut Petrus, non referetur relatione reali ad illam ultimam relationem; videtur enim, quod possit sic referri, quia potest esse sine illa: quod si possit, sequitur de facto dari infinitas relationes, quia si Ioannes dicat relationem dissimilitudinis ad paternitatem, similiter dicet aliam relationem dissimilitudinis ad illam dissimilitudinem, & aliam ad illam, & sic in infinitum, quia potest esse sine omnibus illis.

Respondeo, nullum subiectum referri ad relationem in se subiectatam, sive mediare, sive immediate per relationem distinctam ab ipsa; quamvis possit esse sine ipsa: sicut enim relatio subiectata in subiecto potest referre ipsum ad alia, ita etiam potest ipsum referre ad seipsum; & hoc colligitur etiam ulterius ex eo, quod non est signum aliquod distinctionis realis inter relationem qua referetur Ioannes ad paternitatem suam, & paternitatem: ergo non debet dici, quod referatur ad paternitatem per relationem realiter distinctam ab ipsa.

Deinde non ex denominatione noua quomodocumque colligitur relatio realis distincta ab extremis, quæ ad se inuicem denominantur, sed ex denominatione noua, quæ possit non esse, quamvis quodlibet ex extremis existere. Cum ergo relatio subiectata in subiecto non possit existere, quin subiectum habeat necessarium omnem illam denominationem, quam ad ipsam habet, optime colligitur, quod illa denominatio non proueniat ab aliquo realiter distincto ab illa relatione.

118. *Obiicies ultimus*: sequeretur, quod totum esse relationis non est ad aliud se habere, quia scilicet præter hoc, quod est referre fundamentum, adhuc est subiectum alterius relationis.

Respondeo breuiter negando sequelam, & ad probacionem dico, quod esse subiectum alterius relationis duobus modis potest intelligi, actu scilicet, vel aptitudine: & quous modo intelligitur, non est de essentia relationis; non si intelligatur actu, quia relatio potest esse sine eo, quod actu subiecter aliam relationem; non etiam si intelligatur aptitudine, quia illa aptitudo non est nisi proprietas relationis, proprietas autem non est de essentia rei. Deinde quando dicitur, quod relatio habet totum suum esse ad aliud, sensus est quod nihil aliud faciat circa subiectum suum, quam actu ipsum referre, & quod non possit esse quin ita ipsum referat: hoc autem est verum, quamvis sit subiectum alterius relationis; ergo esse subiectum alterius relationis non tollit, quo minus tota eius essentia sit ad aliud se habere in sensu, in quo illud debet intelligi.

Q. V. A. S T I O. IX.

Quodnam sit supremum genus praedicamenti: *Ad aliquid, & quenam sint proprietates Relationum.*

Hanc difficultatem magis intricatam, quam utilem, absque enumeratione modorum dicendi expediam.

C O N C L V S I O.

Quid sum-
num ge-
nus praedi-
camenti
ad aliud.

119. *Summum genus huius praedicamenti est relatio in-
trinsecus adveniens realiter separabilis a fundamento, com-
munis vniuero omnibus talibus relationibus*. Hæc in re est communis. *Probatur*, quia aliquid debet assignari, nihil autem conuenientius assignari potest quam talis relatio.

Obiicies: non potest abstrahi ab omnibus relationibus huius praedicamenti aliqua ratio communis praedicamenti: ergo non debet assignari aliquid vnum supremum genus huius praedicamenti. *Probatur antecedens*, quia

non potest abstrahi ab omnibus fundamentis relationum particularium aliquid vnum fundatum vniuocum ipsis: ergo neque potest abstrahi a relationibus illis particularibus aliqua relatio vna, ipsis vniuoca. *Probatur consequentia*, quia illa relatio deberet habere vnum fundatum abstractum a fundamentis aliarum relationum.

Respondeo negando antecedens cum consequentia sua probationis, & probatione eiusdem: quia cum relationes possint fundari in rebus primo diuersis, v. g. in rebus diuersorum praedicamentorum, quæ non conuenient in aliquo conceptu communis praedicamenti, non est necesse ut relatio, vt sic, habeat fundatum vnum praedicamentale; & eadem etiam ratione sequitur, quod non debet habere aliquem vnum terminum praedicamentale. Itaque fundatum relationis vt sic non debet esse aliquod vnum determinatum, sed sufficit vt sit indeterminatum.

Relatio vt
sic non de-
bet habere
fundamen-
tum vnum
vt sic habi-
correpon-
dents.

Dices: relationes sumunt speciem a fundamento & termino: ergo relatio vt sic, debet habere aliquem vnum terminum & aliquid vnum fundatum. *Respondeo* distinguendo antecedens: relationes, quæ distinguuntur specie, aut numero ab aliis, translatæ quæ non sic distinguuntur, nego antecedens: relatio autem vt sic non distinguuntur specie, aut numero ab aliis, quandoquidem includatur in omnibus illis essentia.

120. *Obiicies secundus*: *Relationi omni debet correspondere correlatio*: ergo & relationi vt sic, & consequenter non datur vna aliqua relatio, quæ sit supremum genus huius praedicamenti. *Probatur hæc consequentia*, quia relatio, quæ est supremum genus, est communis omnibus aliis relationibus, & superior illis: sed relatio habens correlationem non est superior illa: ergo quandoquidem nulla possit dari relatio sine correlatione, non potest assignari relatio quæ sit supremum genus.

Respondeo negando antecedens, quia relationes tertij generis non habent correlationes secundum communem sententiam, ex quo patet manifeste quod relatio vt sic, quæ est supremum genus huius praedicamenti, correlationem non habet: quia si haberet, necessario omnis relatio contenta sub ipsa, debet habere correlationem.

Relatio vt
sic non de-
bet habere
corre-
lationem.

Respondeo secundum distinguendo antecedens: relationi cuique particulari, translatæ relationi, vt sic, abstractæ ab omni relatione, nego antecedens.

121. *Hæc de prima parte questionis sufficiat*: quantum autem ad secundam, *Prima proprietas relatiuum est habere contrarium*. Hæc autem, si de contrario proprio dicitur intelligatur, non conuenit omnibus relatiuis, imo nullis formaliter ut talibus conuenit, sed soluna ratione fundanti; numquam enim vna relatio potest formaliter ratione sui expellere aliam relationem; sed ex eo quod fundamentum proximum relationis vnius expellit formaliter fundamentum proximum alterius relationis, tanquam suum contrarium, dicitur etiam relatio, quæ sequitur ad ipsum, expellere relationem sequentem ad alterum fundamentum, quod expellitur, v. g. dissimilitudo, quam habent duo paries in albedine & nigredine, dicitur habere pro contrario similitudinem in albedine aut nigredine, quia si introducatur albedo in extremo nigro, aut nigredo in extremo albo, expelleretur illa dissimilitudo, & loco ipsius esset similitudo.

Prima pro-
prietas re-
latiuum
est habere
contra-
rium.

Confirmatur hoc, quia *Philosophus* cap. de Quantitate dixit relationes non habere contrarium: ergo cum hic dicat quod habent contrarium, debet intelligi in sensu fundamentali, non formalis, modo iam explicato.

122. *Secunda proprietas est suscipere magis & minus*: quod etiam intelligendum est fundamentaliter, seu ratione relationis fundandi, aut terminandi, nam similitudo intermititur autem remittitur non per se, sed ex remissione aut intentione albedinis, v. g. siue ex parte fundamenti, siue ex parte termini: & ratio huius est, quia sicut relationes huius praedicamenti non producuntur per se, hoc est, actione ad illas immediate terminatas, ita neque intendi, neque remitti possunt per se, sed tantum ratione alterius. Sed controvertitur hic, utrum quando intenditur similitudo v. g. acquiratur aliqua noua entitas relativa; an vero prior

Secunda
proprietas
est susci-
per magis
& minus.

similitudo destruatur, & alia destruta succedat ipsi. Quia in re nihil video certi, sed utrumque existimo esse probabile cum non sit ratio virgens contrarium; utrumque tamen res est parum momenti. Magis tamen probabile puto quod non destruatur relatio praecedens quando intensio sit per additionem gradus ad gradum in fundamento eius v.g. in albedine: nam tunc sufficit pars similitudinis subiecta in novo gradu, in quo si producatur tota similitudo de novo, deberet pars eius subiectari; quando etiam similitudo interderetur per ablationem alicuius gradus fundamenti, non deberet similiiter tota destruiri, sed pars correspondens isti gradu, nec illa noua deberet produci. Si vero intendatur per destructionem totius rationis fundandi, aut rationis terminandi, & productionem nouam; similitudo totaliter destruetur, & alia totalis succedit.

123. *Tertia proprietas* est quod dicatur ad conuentiam, id est, quod sicut unum relatum dicitur ad alterum, ita alterum dicatur ad ipsum: sic pater dicitur filii pater, & filius dicitur patris filius: & hoc etiam habet locum in relatu tertij generis, quia sicut intelligens dicitur intelligens tale obiectum; ita obiectum dicitur obiectum talis intelligentis, quamvis non habeat relationem tealem ad ipsum.

Quarta proprietas est quod sint simul natura, hoc est, quod illa correlativa, quae dicuntur ad conuentiam, sint talis naturae, ut unum non sit causa, aut principium alterius, nec identificatum ipsi realiter, unum tamen non possit existere sine altero, nec est contra. Nihil enim aliud donat similitudinem naturae correlatiuum, quam hoc.

Dices patrem causare filium. Respondeo patrem formatur non causare filium, sed patrem fundamentaliter.

Quinta proprietas est quod sint simul cognitione, id est quod unum ex natura sua non patet cognosci ante alterum, sed quae unius cognitione exigatur ad cognitionem alterius, sicut alterius ad cognoscendum ipsum.

Aduertendum autem, has non esse proprietates quarto modo: quædam enim non conueniunt omnibus, & quædam non conueniunt solis. Et haec de Relatione.

DISPUTATIO XVI.

DE QVALITATE.

NON longius differendus Qualitatis tractatus quæ, si perfectio consideraretur, secundum locum post Substantiam occupare deberet.

QUESTIONES.

Quid sit Qualitas, & virum sit perfectior Quantitate.

1. **N**on queritur de Qualitate, prout qualitas significat quicunque formam actuarem, seu informantem, seu inhaerentem, sive sit essentialis, sive accidentalis, sic enim qualitas non est alicuius determinati prædicamenti, sed quædam qualitas est de prædicamento substantiae, quædam de prædicamento qualitatis, quædam de ceteris prædicamentis omnibus: omne enim, quod in quale prædicatur est qualitas in hoc sensu; & propterea cum differentia & accidens quocunque prædicentur in quale, erunt etiam qualitates. Sed queritur de qualitate prout dicit determinatum genus entium, quæ ponuntur in uno solo prædicamento distinto a ceteris nouem prædicamentis.

In explicanda autem natura qualitatis ut sic in hac conceptione, varijs sunt modi dicendi: & quidem ipsius Philosophus hic definit, seu describit qualitatem esse, quæ tales dicimus. Sed contra hanc descriptionem statim occurrit difficultas communis, quod idem describatur per ordinem ad seipsum: nam quale formaliter dicit ipsam qualitatem, & quemadmodum ridiculum esset ignoranti naturam albedinis explicare ipsam per ordinem ad album, ita haec descriptio non satis apta videretur.

Confirmatur, quia qui ignorat qualitatem ut sic, ignorabit etiam quid sit quale ut sic: ergo non poterit manu duci ad cognoscendam qualitatem proponendo ipsi, quod sit constitutum qualis ut sic.

2. Propter hæc reprehenditur prædicta definitio ab Hurtado & aliis; sed defenditur à Complutensibus, qui ad- Defensio
Complu-
tensis. dunt, quod vix potuit commodius explicari qualitatis ut tamen, quam per eius effectum formalem, significatum nomine sui concreti; quod nobis est aliquantulum notius, quam in abstracto, supponit autem quale esse notius quam qualitatem; unde etiam negarent antecedens confirmationis.

Sed contra, quia falsum est quod vlli possit esse notius album, quam albedo, aut quantum quam quantitas: cum enim impossibile sit concipere quantum, nisi per modum habentis quantitatem, aut quale nisi per modum habentis qualitatem, profecto impossibile est ut sit notum alicui, quod aliquid sit quantum, aut quale, nisi sit notum illi, quid sit quantitas, aut qualitas.

3. Melius explicaretur Philosophus dicendo quod descri- Melior de-
scriptio.

pferit natura qualitatis hoc modo, supponendo quod non dicemur quales à quantitate, aut illa relatione, & quod ex institutione communi vocis huius nemo intelligeret quantitatem, aut villam relationem adhærente rei, quæ denominaretur qualis; sed quod intelligeretur per hoc aliam aliquam formam accidentalem adhærente ipsi: hoc enim supposito, non male dixit qualitatem ut sic, esse illam formam, à qua habent res denominationem qualis. In re autem conuenienter haec descriptio hoc modo explicata, cum alia, quæ diceretur quod qualitas est accidens, quod nec est quætitas, nec relatio intrinsecus adueniens, nec relatio vlla ex sex vltimis prædicamentis. Quæ descriptio, licet nō significaret nobis positivæ naturam qualitatis, ita tamen describeret eam, ut per hanc descriptionem posset facile quis cognoscere omnem formam in particuliari propositam esse, vel nō esse qualitatem: nam si cui proponeretur albedo, eo ipso quo videret quod nō esset quantitas, nec relatio illa, posset colligere, quod esset qualitas. Et similiiter eo ipso, quo cognoscetur quod intellectio nō esset quætitas, aut relatio, posset colligere quod esset qualitas, & sufficiebat Philosopho date talem descriptionem qualitatis, per quam de qualibet forma particuliari, de qua dubitari posset, facile esset iudicium ferre, an esset qualitas, nec nō.

Solum occurrit difficultas, quod ut quis cognoscet iuxta hanc descriptionem aliquid esse qualitatem, deberet cognoscere naturas omnium rerum quæ spectant ad cetera prædicamenta accidentalia. Sed hoc non impedit quo minus descriptio sit bona, dat tamen occasionem inuestigandi meliorem aliquam, per quam sine recurso ad cetera omnia prædicamenta possit quis cognoscere naturam qualitatis.

4. *S. Thomas* duas descriptiones assignat qualitatis, pri- Dux de-
scriptio-
nem qualitatis
à S. Tho-
ma dat. *ma*

matam 1. p. 9. 28. art. 2. dicens eam esse dispositionem substantiae. Secundam 1. 2. 9. 49. vbi docet qualitatem esse modum accidentalem substantiae, seu, ut explicant Complutenses, accidens modificatiuum, seu determinatiuum, vel imponens modum, aut denominationem substantiae. Has duas explicationes coincidere dicunt *Thomista* communiter, & ex nostris eas approbat quidam recentior hic.

Sed certè mibi videntur ex se satis obscuræ, & insufficietes ad declarandam naturam qualitatis; nam quantum ad modum loquendi, certum est, Vbi esse modum substantiae, seu accidens determinatiuum ipsius ad talem locum, sicut & Quando ad tale tempus; cum enim Petrus sit indeterminatus ad hunc & illum locum, hoc & illud tempus, determinatus ad hunc locum per hoc vbi, & ad hoc tempus per hoc quando, vnde secunda definitio conueniret vbi & quando, & consequenter non esset descriptio qualitatis: & idem esset dicendum de prima, si conueniret cum secunda descriptione, ut patet.

Rurus certum est, substantiam disponi aliquo modo per quantitatem ad recipiendas qualitates, & ad agendum ac patiendum ab agentibus corporis, quæ in rem non quantum nequeunt agere. *Præterea* applicatione locali disponuntur res ultimæ ad agendum in passum, quæ applicatio nō est qualitas. Itaque ut prædictæ descriptio-nes sint bona, debet specificari in particuliari quo modo disponat qualitas ut sic, aut modificet substantiam, alias non cognoscimus naturam eius, prout distinguuntur à ceteris acciden-

explicatio
qualitatis
affignata à
Philolo-
pho.

Difficultas
prædictæ
explicatio-
nis.

Non sola
qualitas di-
ponit aut
modificat
substan-
tiam.